

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Миколаївський інститут права

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПРАВА

**Матеріали
круглого столу**

**21 березня 2022 року
м. Миколаїв**

#stopwarinukraine

Одеса
«Юридична література»
2022

#stopwarinukraine

Збірник містить матеріали наукових доповідей, присвячених загальнотеоретичним, методологічним та практичним питанням кримінального та цивільного права, цивільного та кримінального процесу, спортивного права в умовах воєнного стану.

Збірник адресовано юридичній громадськості для ознайомлення з дослідженнями фахівців у сфері права та молодих науковців. Він може бути корисним як для навчального процесу, так і для практичної діяльності.

Відповідальний за випуск

директор Миколаївського інституту права, кандидат юридичних наук,
доцент **Б. В. Фасій**

Робоча група:

Дмитро Олександрович Височин, лаборант Миколаївського інституту права;

Анастасія Володимирівна Коршун, фахівець Миколаївського юридичного фахового коледжу;

Вероніка Валеріївна Патока, голова студентської ради Миколаївського інституту права;

Катерина Коляївна Гіваргізова, голова прес-центру Миколаївського інституту права

Друкується за наказом ректора НУ «Одеська юридична академія»,
В. Є. Загороднього (наказ № 571–75 від 08.04.2022 р.)

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники круглого столу, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи закладів вищої освіти та установ, які рекомендували ці матеріали до друку. Згідно до вимог «Положення про забезпечення оригінальності наукових робіт і запобігання та виявлення академічного плагіату» НУ «Одеська юридична академія» всі подані матеріали пройшли перевірку на оригінальність та плагіат.

**Шановні учасники
круглого столу
«Актуальні проблеми сучасного права»**

Круглий стіл «Актуальні проблеми сучасного права» — неоціненний внесок у розвиток юридичної науки загалом. Наукова діяльність завжди була найбільш пріоритетним напрямком розвитку Національного університету «Одеська юридична академія» як профільного закладу вищої юридичної освіти, навіть в умовах воєнного стану. Я пишаюся таким динамічним розвитком наукового потенціалу професорсько-викладацького складу та студентства.

Актуальність заходу зростає з кожним роком у зв'язку з затребуваністю на ринку праці спеціалістів з цивільного права та процесу, кримінального права та процесу.

Для молодих науковців та професорсько-викладацького складу круглий стіл — це перш за все, шанс проявити себе, шлях, який допомагає рухатися у вірному напрямку. Знати більше ніж цього вимагають стандарти, критично мислити, нестандартно вирішувати завдання — ось які навички допомагає здобути конференція, навички без яких неможливо уявити успішного юриста.

Формат конференції, в якому вона проводиться в умовах воєнного стану, надає можливість учасникам обговорити проблематику доповідей з видатними науковцями та практиками юридичного бізнесу. Це унікальна можливість для студентів та молодих науковців представити результати своїх досліджень до уваги юридичної спільноти щодо розвитку науки саме у обраному ними напрямку. У свою чергу практикам цікаво почути думки студентів та наукової спільноти щодо розвитку науки. Саме поєднання цих аспектів зумовлює цінність та наукову практичність круглого столу.

Впевнений, подані матеріали круглого столу будуть цікавими не тільки фахівцям з відповідних напрямків юриспруденції, а також стануть підґрунтям для подальших наукових досліджень.

Сергій КІВАЛОВ,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
Заслужений юрист України,
Президент Національного університету
«Одеська юридична академія»

Фасій Б. В.

*к. ю. н., доцент кафедри цивільного права,
директор Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЗСУД ПРИ УКЛАДЕННІ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ЖИТЛА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

#stopwarinukraine

У великих містах України питання про тимчасове користування житлом є завжди актуальним, але сьогодні і ті, хто мали житло у власності, вимушені винаймати його там, де їхнє життя буде в безпеці.

Гарантоване Конституцією України право на житло (ст. 47) не обмежується Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні», а тому ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.

З початком повномасштабного вторгнення росії і до сьогодні чинне законодавство України щодо оренди житла не зазнало змін, а тому, як і раніше, діятиме принцип свободи договору між власником житла і його користувачем. Проте, такий договір має відповідати загальним засадам цивільного законодавства — глава 59 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України).

1. Зокрема, орендодавцем (наймодавцем) може бути тільки власник. За договором найму (оренди) житла одна сторона — власник житла (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання у ньому на певний строк за плату.

Тому наймач має право пересвідчитися, що наймодавець дійсно є власником — шляхом перевірки відповідних документів (зазвичай, це договір купівлі-продажу нерухомого майна, витяг з Державного реєстру прав на нерухоме майно, свідоцтво про право власності, свідоцтво про право на спадщину, рідше — судові рішення, що набрало законної сили, щодо набуття права власності на нерухоме майно).

2. Письмова (але довільна) форма договору. Договір найму житла укладається у письмовій формі, і не підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню, на відміну від договору оренди житла з викупом.

Законодавством також не передбачено обов'язкової форми для укладення такого договору, тому сторони можуть на власний розсуд вирішувати яким буде його зміст, реквізити, та якими будуть умови щодо реалізації основних прав і обов'язків сторін. Є можливість скористатися будь-яким типовим договором найму житла, але рекомен-

дуємо максимально деталізувати його для своїх потреб, тобто зафіксувати всі умови, які ви вважаєте важливими для захисту своїх прав і заздалегідь узгодити їх з іншою стороною, наприклад, яким чином ви будете контактувати, фіксувати нові домовленості на час дії договору, вирішувати конфлікти та вносити зміни до договору у разі потреби.

3. Орендоване житло має бути житловим приміщенням. Предметом договору можуть бути помешкання, зокрема квартира або її частина, житловий будинок або його частина. Помешкання має бути придатним для постійного проживання у ньому.

4. Правила користування житлом. Сторонами у договорі найму житла можуть бути фізичні та юридичні особи. Але якщо наймачем є юридична особа, вона може використовувати житло лише для проживання у ньому фізичних осіб.

Наймач зобов'язаний використовувати житло лише для проживання у ньому, забезпечувати збереження житла та підтримувати його в належному стані, і не має права провадити перевлаштування та реконструкцію житла без згоди наймодавця; своєчасно вносити плату за найм житла, а також самостійно вносити плату за комунальні послуги, якщо інше не встановлено договором найму. Також у договорі найму житла мають бути вказані особи, які проживатимуть разом із наймачем. Порядок володіння та користування житлом наймачем та особами, які постійно проживають разом з ним, визначається за домовленістю між ними, а у разі спору — встановлюється за рішенням суду.

5. Сплата оренди на період війни. За загальним правилом, одностороння зміна розміру плати за найм житла не допускається, якщо інше не встановлено договором або законом.

Якщо особливими умовами договору про найм житла було передбачено як діяти сторонам на період обставин непереборної сили (форс-мажору), тобто під час війни, слід керуватися відповідними положеннями договору, якими може допускатися звільнення від орендної плати та/або оплати комунальних послуг, взаємне звільнення від виконання обов'язків за договором до зникнення обставин непереборної сили та інше.

Якщо ж існуючий договір оренди не передбачав виникнення таких обставин — слід керуватися тими положеннями договору, які регулюють внесення до нього змін, укладання додаткових угод між сторонами або вирішення конфліктів. У такому разі необхідно звертати увагу на умови договору щодо комунікації між сторонами (засоби зв'язку), адже тільки в такий спосіб сторона буде вважатись належно повідомленою про вимоги/пропозиції іншої сторони.

У разі виникнення спору його слід вирішувати у спосіб, передбачений договором та/або в судовому порядку. Тоді кожна сторона має

довести, що вона зробила все можливе для виконання обов'язку за договором або для повідомлення іншої сторони про поважні причини для звільнення від нього та/або про спроби нівелювати негативні наслідки такого невиконання для іншої сторони.

Отже, питання розсуду при укладенні договору оренди житла під час воєнного стану є актуальним, а тому потребує подальших наукових досліджень. #stopwarinukraine

Мазіна О. О.

*к. ю. н., доцент кафедри загальнотеоретичної, конституційної та цивільної юриспруденції, директор
Миколаївського юридичного фахового коледжу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОРУШЕННЯ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ДІТЕЙ

Цього часу у світі не існує більш актуального питання, ніж вторгнення злочинних полчищ Росії до України та захисту світу від ядерної катастрофи. В такій жорстокій навалі дослжих проти майбутнього не менш, а іноді, і більш страждають діти.

Сьогодні відсутні будь-які наукові висновки відносно людожерства керівництва Росії та її військових щодо знищення території незалежної України, оскільки історія цієї трагедії пишеться сьогодні.

24 лютого 2022 року, чи не найстрашніший день в історії України за останні 80 років. Станом на 27 лютого 2022 р. унаслідок вторгнення РФ в Україну, вже загинули 14 дітей. Станом на 20 березня цього року чисельність загиблих дітей збільшилось до 117, понад 155 отримали поранення. Такі дані наводить Міністерство охорони здоров'я України і озвучив Президент України в своєму зверненні до італійського суспільства [1].

Пошкоджено десятки об'єктів цивільної інфраструктури по всій Україні. Як зазначає генпрокурор Ірина Венедіктова: «...для ворога немає нічого святого — дитячий будинок, садок, дитяча лікарня та центр служби крові, що в Харкові та інших містах і селищах України. При цьому російська пропаганда нахабно бреше про дії своєї армії, яка, нібито, захищає права дітей у «бандерівській» Україні» [2].

Основним і першим міжнародно-правовим документом обов'язкового характеру, що присвячений широкому спектру прав дитини, є Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права дитини, яка була прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р.

[3]. Ця Конвенція була ратифікована незалежною Україною 27 лютого 1999 р., а Російською Федерацією — 26 січня 1990 р. Тобто РФ зобов'язалась покращувати добробут дітей, вона ратифікувала два факультативних протоколи до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії та щодо участі у збройних конфліктах, які з того часу стали частиною її національного законодавства. Але практика показала, що Росія не має ніякого відношення до гуманістичних принципів людяності.

В Конвенції були проголошені соціальні і правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей. У ній зазначалося, що «Дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціального охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження». Документ складається з 10 положень (принципів, як вони називалися у Декларації), визнання і дотримання яких має дозволити «забезпечити дітям щасливе дитинство». У Декларації прав дитини проголошуються соціальні і правові принципи захисту і благополуччя дітей на національному і міжнародному рівнях.

Вторгненням в Україну і своїми подальшими загарбницькими діями Російська Федерація показала, що вона нехтує будь-які міжнародні правила і стандарти, навіть про майбутнє кожного суспільства — її дітей.

Ст. 2 Конвенції передбачене, що «Держави-учасниці поважають і забезпечують всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин».

Але під обстрілами «ураганів» (реактивна система залпового вогню) загарбники в Охтирці на Сумщині потрапили жилий масив, бомбосховища та дитячий садок. Є загиблі і важкопоранені, зокрема діти. Це — діти, яким вороги України не надають права на життя і беззмарне небо [4]. І ці порушення ворог здійснює щоденно, виконуючи злочинні накази російського командування стріляти по цивільних особах — батькам діточок, відносно яких Росія відповідно до ст. 3 Конвенції зобов'язалась забезпечити «...такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом».

Ст. 8 Конвенції вказує, що кожна держава зобов'язується «...поважати право дитини на збереження індивідуальності, включаючи громадянство, ім'я та сімейні зв'язки, як передбачається законом, не допускаючи протизаконного втручання». Але 19 березня російські окупаційні війська незаконно вивезли на територію Російської Фе-

дерації 2389 дітей, які знаходилися в тимчасово окупованих районах Донецької та Луганської областей. Руйнуючи будинки та вбиваючи батьків, РФ позбавляє українських дітей батьківської опіки, наражає їхнє життя на подальшу небезпеку на території Росії [5].

У зовнішньополітичному відомстві акцентують увагу, що примусове переміщення цивільного населення на територію держави-агресора, зокрема дітей, має ознаки викрадення. Такі дії є грубим порушенням міжнародного права, зокрема міжнародного гуманітарного права.

Можна перерахувати кожен з 10 принципів міжнародних стандартів Конвенції і визначити їх порушення Росією, як жорстокого безпринципного злочинного ворога всього демократичного світу, відносно дітей України.

Такі дії Російської Федерації від її керівництва до останнього солдата є воєнними злочинами, які належить до міжнародно-правових злочинів і підлягають розгляду Міжнародним кримінальним судом у Гаазі.

Конвенція про права дитини є документом, який зобов'язались дотримуватися всі держави добровільно, тому за порушення її принципів не передбачені конкретні міри відповідальності.

Жодні заходи кримінальної або матеріальної відповідальності не зможуть окупити горе та біль батьків, які втратили дітей, та залікувати поранені душі дітей.

За порушення прав дітей мають відповідати всі, хто допустив цю війну, хто виконував злочинні накази, хто намагається залишити наших дітей майбутнього, — за умови воєнного часу.

Використані джерела

1. Звернення Президента України В. О. Зеленського до італійського народу. URL: YouTube · ТСН, 27.02.2022 р.
2. Преступления против мира и человечества: обращение генпрокурора Ирины Венедиктовой к гражданам РФ. URL: Факти ICTV; <https://www.youtube.com/watch?v=qDkLQVcCB-I>
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права дитини. Прийнята ГА ООН 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
4. Щосекунди одна українська дитина стає біженцем, — ЮНІСЕФ. URL: <https://censor.net/ua/n3327325>
5. Російські терористи незаконно вивезли в РФ 2389 дітей. Оригінал статті — на сайті Українського кризового медіа-центру. URL: <https://uacrisis.org/uk/2-389-ukr-ditej>

Kuzmin E. E.

*Candidate of Science of Law,
Associate Professor at the Department of Criminal Law,
National University «Odesa Law Academy»*

OF 'COMPLIANCE WITH INTERNATIONAL AGREEMENTS': IT IS HIGH TIME TO RENEW THE AMENDMENT MECHANISMS OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

The impressive growth of the number of international treaties coupled with spectacular increase in their range and role over the past few decades have brought to the forefront several particularly important issues, of which the compliance with international agreements has gradually taken shape [2, p. 75–76].

In shouldering the legally binding international obligations, states, first and foremost, tend to be mostly or, at least as it seems at first glance, especially concerned with rather 'formal fulfilment' of undertaken commitments and responsibilities, as it has always been traditionally that enforcement of international pledges is a 'sovereign prerogative' of each and every single state, as well as the right to choose the most 'appropriate manner', in which such a task has to be accomplished. Meanwhile, such 'freedom of action', the 'discretion', is largely only limited with the caveat of 'execution in good faith'.

It is indeed remarkable that the following logic is also quite fair and, moreover, could be clearly observed at the so-called 'legislative level', in the process of amending national legislation in order to comply. On this occasion, it is customary to speak of the relation between and correlation of international and national law and order, 'monism' and 'dualism', ways and means of 'domestic execution' of international legal norms, rules and standards, notably in the area of determining the content and scope of the relevant definitions and categories, designed and used to refer to similar processes (most frequently, — the 'implementation', along with the 'harmonisation', 'unification' and others). And the sphere of the theory and practice of modern criminal law by so far is no exception in this way.

However, in addition to the existing problems, the situation is significantly complicated owing to the extant peculiarities of national criminal law and legislation. Being usually considered as the 'last frontier' of state's reaction to 'extreme cases' of illegal behaviour, the 'special treatment' is highly needed. For these reasons, it is believed that all of the amendments to the current Criminal Code of Ukraine should be carefully deliberate, conscious, planned and concerted. Therefore, nothing is more glaring now than the fact that 'direct incorporation' of the precise wording of the text, enshrined in the international instrument, literally and word-by-word trans-

lated (as precisely as possible), is rightly perceived to be as not the 'best option', to put it mildly (even when taking into account the desire to convey initial and original meaning of the formulations). Nevertheless, despite such a 'questionable approach', that still may be claimed such as 'meeting' obligations of a specific international convention, protocol or standard at times. And, actually, by and large, pro forma, but still some changes had been made, though. However, the question remains whether this is sufficient or it is not good enough.

In this light, it is appropriate, in our view, to assume that a more prudent approach should be taken. These basically include 'transformation' of international provisions at the 'national level', carefully matching their substance with 'specific domestic realities'. This is what also relatively common to refer to as 'translation' of international legal obligations into the domestic legal system [3, p. 514]. In this case, technically, it is thought that ideas, embodied in words, prevail over their verbal expression. While having regard at least to the 'native' legislative technique, there are still some concerns related to plenty of room left for disparities in the content.

In fact, this leads to potential or even possible real situation where there exists a sophisticated dilemma in the choice between inconsistencies in legal prescriptions, resulting in difficulties of practical application if not the failure to apply on the one hand and the curvature of the essence of the treaty norm, leading to the issue of its partial implementation on the other [1, p. 102].

And on top of that, all this is accompanied with the rise of the considerations about fragmented nature and non-comprehensive character of the amendments and supplements introduced in the Criminal Code in force.

Be that as it may, given all the risks and further additional complexities caused by the 'process of transformation', nowadays it appears to be one of the most efficient way to bring national criminal legislation fully in line with international law. By contrast, the achievement of maximum impact in such efforts highly depends on the development of the well-thought-out state policy aiming at an alignment of the provisions, making amendments more elaborate and systematically in character.

The list of sources used

1. Antypov V. I. Shchodo povnoty implementatsii mizhnarodnykh dohovoriv u Kryminalnomu kodeksi Ukrainy. *Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka)*. 2019. Vyp. 14. S. 95–107.
2. Simmons B. A. Compliance with International Agreements. *Annual Review of Political Science*. 1998. Vol. 1. pp. 75–93.
3. Verdier P.-H., Versteeg M. International Law in National Legal Systems: An Empirical Investigation. *American Journal of International Law*. 2015. Vol. 109, No. 3. pp. 514–533.

Мусиченко О. М.

доктор філософії в галузі права,
ст. викладач кафедри кримінального права та інших
кримінально-правових дисциплін Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наслідки збройної агресії росії проти України жахливі, наразі лише з 24 лютого по 21 березня зареєстровано 2123 воєнних злочинів, 1370 злочинів проти основ національної безпеки, не кажучи вже про інші, вчинення яких також пов'язано з війною. Це вимагає швидкої і якісної роботи слідчих та судових органів в межах розпочатих кримінальних проваджень. Інші наслідки війни породжують багато проблем в кримінальному процесі, які потребують негайного вирішення — оптимізація повноважень слідчого, прокурора, слідчого судді під час здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану, визначення територіальної юрисдикції, гарантій поновлення строків, забезпечення відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження тощо. Ці та інші питання невідкладно найближчим часом будуть розглянуті законодавцем. Однак, на даний момент, 3 березня 2022 року, прийнято низку змін до Кримінального кодексу та Кримінального процесуального кодексу (далі — КПК) України, в тому числі тих, що більш детально регламентують особливий порядок кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Кримінальне провадження є поетапною, поступовою діяльністю, тому логічним є виділення в межах кримінального провадження окремих стадій, які відокремлюються одна від одної окремими кінцевими процесуальними рішеннями, характеризуються безпосередніми завданнями, похідними від загальних завдань кримінального судочинства, колом органів і осіб, що приймають участь в кримінальному провадженні, та особливим порядком прийняття кримінально-процесуальних рішень. Разом з тим в теорії кримінального процесу виділяють, крім стадій, і поняття особливих форм (порядків) кримінального провадження, які мають певні відмінності від загального порядку проведення окремих процесуальних дій в межах як досудового розслідування, так і судового провадження. Виділення даних форм обумовлено предметом провадження (кримінальне провадження на підставі угод; у формі приватного обвинувачення); суб'єктами, щодо яких здійснюється провадження (малолітні та неповнолітні; особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру; окрема категорія осіб, які займають особливо відповідальне становище

в державі); особливими територіями, де здійснюється провадження (дипломатичні представництва, консульські установи України, повітряні, морські чи річкові судна); особливим правовим режимом (надзвичайний, воєнний стан). Особливі порядки кримінального провадження регламентуються Розділом VI та Розділом IX-1 КПК України. Останнім КПК України був доповнений 12 серпня 2014 року, зміни були обумовлені початком проведення антитерористичної операції на Сході нашої країни і неможливістю виконання у встановлені законом строки слідчим суддею визначених повноважень. Відповідно, прокурор мав право виконувати на місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції функції слідчого судді, розглядаючи клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, про проведення обшуку, про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Крім того, прокурор наділений правом вирішувати питання щодо обрання особи, яка обґрунтовано підозрюється у вчиненні одного із злочинів, передбачених статтями 109–114–1, 258–258–5, 260–263–1, 294, 348, 349, 377–379, 437–444 КК України, запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, але на строк не більше 30 діб.

Відповідно до змін, які були прийняті Законом України № 2111-IX від 3 березня 2022 року, ст. 615 КПК України набула нової редакції, в якій де більш детально прописані умови початку досудового розслідування, порядок продовження строків тримання під вартою, зазначена додаткова підстава для зупинення кримінального провадження в умовах воєнного стану тощо.

До основних положень, що стосуються оптимізації кримінального провадження в умовах воєнного стану слід віднести наступні.

По-перше, у разі відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань досудове розслідування розпочинається з моменту винесення постанови про початок досудового розслідування слідчим або прокурором. При тому за першої можливості дані вносяться до ЄРДР, проведення процесуальних дій фіксується у відповідних процесуальних документах та за допомогою технічних засобів фіксування (якщо є така технічна можливість).

По-друге, можливість виконання повноважень слідчого судді керівником відповідного органу прокуратури при прийнятті рішень про такі заходи забезпечення як привід, тимчасовий доступ до речей і документів, арешт майна, затримання з метою приводу, а також запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб; а також при прийнятті рішень про проведення обшуку, отримання зразків для експертизи, негласних слідчих (розшукових) дій. При тому перенесення повноважень слідчого судді на керівника відповідного органу прокуратури при обранні запобіжного заходу у вигляді тримання під

вартою можливе щодо особи, яка підозрюється у вчиненні одного із злочинів, чітко визначених в законі (злочини проти основ національної безпеки, терористичні, ряд військових злочинів, проти правосуддя та ін.), а також, у виняткових випадках, щодо підозрюваного у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного.

По-третє, визначено ще одну підставу для зупинення досудового розслідування — неможливість з об'єктивних причин звернення до суду з обвинувальним актом. Зупиняючи провадження за цією підставою, прокурор повинен прийняти рішення про продовження строку тримання під вартою.

Зауважимо, що три вищевказані можливості прокурора можуть бути оскаржені в судовому порядку. Скарги на них розглядаються судом, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення, після забезпечення його функціонування в іншій місцевості або найбільш територіально наближеним до нього судом.

По-четверте, можливість продовження строку тримання під вартою керівником відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором до одного місяця неодноразово, але в межах строку досудового розслідування.

По-п'яте, автоматичне продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, але не більше ніж на два місяці, у випадку неможливості проведення підготовчого судового засідання та у разі закінчення строку дії ухвали суду і неможливості розгляду судом питання про продовження строку тримання під вартою.

По-шосте, невідкладно і за першої на те нагоди про вищезазначені рішення, які може приймати прокурор в умовах воєнного стану, повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд згідно з переліком, визначеним Державною судовою адміністрацією України, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення.

Таким чином, зміни, внесені законодавцем до КПК України, здебільшого пов'язані з особливостями порядку досудового розслідування і порядком застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в умовах воєнного стану. Втім, це лише нагально необхідні першочергові зміни. Багато які положення КПК натепер потребують більш детальної регламентації, що очікуємо від законодавця найближчим часом.

Лазарєва Н. М.
*викладач кафедри загальнотеоретичної, конституційної
та цивільної юриспруденції Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЮРИСДИКЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Відповідно до Конституції України держава гарантує право на судовий захист порушених інтересів. Зміни, які відбуваються в нашій державі в процесі розвитку ринкової економіки, інвестиційної діяльності, інтеграції до ЄС, удосконалення фондового ринку та приватизації є підставою для нормотворчої діяльності, удосконалення національного законодавства й господарського процесуального зокрема.

Судоустрій нашої країни будується зокрема за принципами спеціалізації. Так до єдиної судової системи входять спеціалізовані господарські суди. [1]

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» було змінено назву: арбітражний було замінено на господарський. [2]

До підвідомчості господарських судів були віднесені наступні категорії спорів:

- справи які виникають у спорах, що виникають при укладанні, дії та виконанні господарських договорів, а також у спорах про визнання недійсними актів у випадках передбачених законодавством, крім певних виключень що стосуються стандартів;
- спорів щодо ціноутворення;
- інших спорів відповідно до законодавства України (як внутрішнього так і міжнародних угод);
- справи про визнання боржника банкрутом;
- справи за заявами органів АМК України та Рахункової палати з питань що віднесені законодавством до їх компетенції. [3]

У 2017 році відбулись значні зміни щодо удосконалення процесуального права. Був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». [4] Законодавець відійшов від використання поняття «підвідомчість», визначивши замість нього поняття «юрисдикція».

На сьогодні до юрисдикції господарських судів відноситься значна кількість спорів, зокрема

- справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів у господарській діяльності, крім правочинів

де одним із контрагентів є фізична особа без статусу суб'єкта підприємницької діяльності;

- права у спорах щодо приватизації майна (крім роздержавлення житлового фонду);
- справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин;
- справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах;
- справи у спорах, що виникають з відносин, пов'язаних із захистом економічної конкуренції, обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом від недобросовісної конкуренції, в тому числі у спорах, пов'язаних з оскарженням рішень Антимонопольного комітету України;
- справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника,
- справи пов'язані з санацією боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;
- права у спорах між юридичною особою та її посадовою особою щодо відшкодування збитків які ця особа заподіяла суб'єкту господарювання, своїми протиправними діями або бездіяльністю;
- справи у спорах щодо захисту ділової репутації (за виключенням коли це стосується не суб'єктів господарської діяльності);
- і так далі

Крім того у статті 20 ГПК України зазначено (яка визначає юрисдикцію господарських судів), визначено не виключний перелік справ, тобто можуть розглядатись і інші справи у спорах між суб'єктами господарювання. [4]

Господарське процесуальне законодавство змінюється, удосконалюється у зв'язку з об'єктивною необхідністю: з'являються нові види правовідносин які в свою чергу є чинником появи нових видів спорів. Позитивним також є можливість звернення до господарського суду за захистом порушених прав та інтересів у випадках, які не передбачені кодексом, але мають господарський зміст (характер).

Використані джерела

1. Закон України «Про судоустрій та статус судів» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n85>
2. Закон України «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2539-14/ed20040717>
3. Господарський процесуальний кодекс України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/ed20040717#o123>
4. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу

Блакитна Д. І.

*студентка 2 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВ БІЖЕНЦІВ

Вранці 24 лютого Росія розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну по всій довжині спільного кордону і з території Білорусі. Це призвело до соціальних наслідків, які призвели до величезної кількості внутрішнього та зовнішнього переміщення осіб та порушень прав людини. Таких громадян називають вимушеними переселенцями, що підкреслює причину їх переміщення — вони змушені залишати свої домівки, для того щоб зберегти власне життя та життя близьких, щоб уникнути насилля.

Щодня ми спостерігаємо за великою міграцією людей, наших друзів та рідних, які під назвою «спецоперації» залишають свої домівки.

Захист прав біженців є складною світовою проблемою. Біженці це одна з найуразливіших груп населення та потребують особливої уваги.

Окремі проблемні питання щодо гарантій реалізації адміністративно-правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту у своїх наукових працях розглядали: Ф. В. Веніславський, О. М. Гончаренко, І. О. Іерусалімова, Г. С. Тимчик, В. М. Кравчук, М. І. Матузов, О. В. Малько, А. С. Мордовець та багато інших. Втім, незважаючи на чималу кількість здобутків, у зазначеній сфері залишається чимала кількість проблем, які потребують негайного вирішення.

Однією з особливостей проблем біженців з України є той факт, що основний вплив мігрантів зосереджений в прикордонних та державах економічного розвитку. Дуже гостро торкнулася проблема країн Європи.

Сьогодні багато країн зіштовхнулося з ситуацією неконтрольованого переїзду утікачів за об'єктивних обставин. Основними проблемами таких мігрантів є: потреба в житлі, важкість працевлаштування та не визнання біженців в світі. Тому для розв'язання необхідно підійти більш комплексно, а саме розробити країнами світу міжнародний нормативно-правовий документ, який би містив правову базу щодо питань мігрантів, встановлював загальні права та обов'язки біженців,

а також був справедливим і адекватним заходом врегулювання міграційної кризи.

Прагнучи забезпечити належне виконання своїх міжнародних зобов'язань в частині забезпечення прав і свобод людини в цілому, а також щодо біженців і осіб, які потребують додаткового захисту або тимчасового захисту, намагаючись створити максимально ефективний механізм захисту і підтримки представників українського народу, які стали вимушеним переселенцями в наслідок зовнішньої військової агресії, українська влада запровадила ряд заходів з удосконалення відповідного адміністративно-правового механізму.

Однак, незважаючи на покращення стану законодавчого врегулювання відносин у досліджуваній сфері (тобто у сфері визнання особи біженцем, особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, втрати та позбавлення цього статусу, а також встановлення правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового захисту і яким надано тимчасовий захист в Україні), у ній й досі залишаються проблемні моменти як матеріально-правового, так і процедурно-процесуального характеру, які, звичайно ж, не сприяють зміцненню гарантій статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.

На шляху інтеграції біженців також постають такі перешкоди, як дискримінація, законодавчі невідповідності, корупція та здебільшого погана економічна ситуація в Україні, які так само є перешкодами і для українців. В Україні є розвинуте законодавство у сфері притулку і відповідальні державні установи, але і досі існують прогалини в імплементації та наданні ефективного захисту. Саме тому, дехто із шукачів захисту та біженців вирішує їхати до третьої країни у пошуках ефективного міжнародного захисту та кращих перспектив інтеграції. У більшості біженців в Україні немає перспектив безпечного та гідного добровільного повернення. Низький рівень позитивних рішень за заявами про надання захисту створює особливі труднощі для шукачів захисту на шляху їх інтеграції. Водночас, держава не надає їм соціальної допомоги, не забезпечує курсами вивчення мови чи індивідуальною допомогою у доступі до працевлаштування.

Слід зауважити, що у Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», існує низка правових норм, що певною мірою є абстрактними та потребують конкретизації та доопрацювання. Це стосується переліку обставин, за наявності яких особа може бути позбавлена статусу біженця, адже умови для скасування статусу біженця є у певних випадках недостатніми та незрозумілими

Україна запроваджувала правильні реформи, програми, створила дієву нормативно-правову базу, проте вона вимагає вдосконалення

через наявні прогалини, що можуть обернутись неправильним трактуванням та негативними наслідками для шукачів притулку. Питання безкоштовної медицини, мовних курсів для біженців, забезпечення соціальними гарантіями та пільгами, процедура надання статусу біженця потребує вдосконалення. Створення єдиної міжнародної міграційної політики, що регулювала б питання з біженцями сприяла б інтеграції біженців у їхній новій країні. Інститут надання притулку в Україні потребує вдосконалення відповідно до сучасних умов пов'язаних з пандемією.

Використані джерела

1. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
2. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28.02.1991 р. № 796-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 16. Ст. 200.

Бурацова Є. Д.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ТРАНСФЕРИ У КІБЕРСПОРТІ

Насамперед, потрібно визначитися, хто є учасниками кіберспортивної сфери та як вони між собою взаємодіють. Якщо порівнювати з «офлайновими» видами спорту, то тут є багато схожого з такими класичними спортивними дисциплінами як футбол, баскетбол чи шахи. Отже, в кіберспорті є гравці, команди/клуби/ тренери/хедхантери, організатори кіберспортивних змагань (зазвичай це асоціації чи федерації кіберспорту або спеціальні платформи/приватні компанії), спонсори/рекламодавці та глядачі/вболівальники. Водночас активними учасниками медійної та розважальної частини індустрії є такі відеоплатформи як YouTube та Twitch, на яких транслюються кіберспортивні змагання і турніри, а також компанії-розробники/видавці відеоігор, які дуже часто є організаторами змагань та засновниками відповідних кіберспортивних дисциплін.

На відміну від класичного спорту, відносини між стейкхолдерами кіберспортивної індустрії не регулюються положеннями законів, регламентів чи правилами спортивних федерацій. Між зацікавленими

сторонами укладаються відповідні договори (наприклад, про співпрацю між гравцем та клубом, про трансфер гравця від одного клубу до іншого, про організацію змагань, маркетинговий договір, ліцензійний договір на проведення турніру тощо).[1]

Так само, як і укладення контрактів, процедура трансферів у кіберспорті є вельми схожою з тією, що ми звикли бачити у традиційних видах спорту, зокрема, в тому ж футболі. Цікавим є те, що суми відступних за кіберспортсменів тут також є доволі значними: в Україні вони зазвичай коливаються в межах до \$50 тис., в інших країнах ці суми можуть сягати вже декількох сот тисяч доларів.

Останній рекорд було зафіксовано минулого року, коли китайська організація GK Gaming заплатила за кіберспортсмена у дисципліні Honor of Kings Чжана Юйчєня його колишній команді \$1 млн. 200 тис. Безперечно, коли йде мова про такі великі кошти, одразу виникає питання щодо механізму визначення трансфертної вартості конкретного гравця. Вищезгаданий пан Беднарський також допомагає нам відповісти і на це питання. За його словами, трансфертна вартість гравця залежить від наступних показників: сума заробітної плати за контрактом, строк завершення контракту й так званий «коефіцієнт корисності гравця», який безпосередньо залежить від професійних якостей кіберспортсмена. Гравець також може й сам викупити свій контракт, але тоді він на певний строк позбавляється права брати участь у великих змаганнях.

Враховуючи відсутність єдиною організації у світі кіберспорту, яка б встановлювала чіткі правила регулювання трансферного ринку, мимоволі постає питання відповідальності гравця, якщо він самовільно перейде до іншої команди. Як відзначає Максим Беднарський, у світі кіберспорту існує така собі «джентльменська угода» щодо трансферів. За цією угодою, якщо якийсь гравець дійсно залишить свою команду без виплати відступних, в такому разі організатори великих кіберспортивних турнірів просто не стануть його допускати до участі у змаганнях. Теоретично це питання також можна вирішити й в суді.

В Україні, за словами пана Беднарського, на даний момент поки немає відповідної судової практики, що значною мірою можна пояснити тим, що кіберспорт в нас, як вже відзначалось, поки не є офіційно визнаним видом спорту, що, власне, обмежує можливості звернення до вітчизняного суду, де потрібно буде доводити факт укладення договору, а також правильність визначення його правової природи. Варто відзначити, що така судова практика вже є у сусідній Росії, де у 2016 році Свердловський районний суд м. Белгорода оштрафував на 115 тис. рублів гравця з дисципліни Dota 2 Івана Кортанкова за декількома пунктами: відсутність на тренувальній базі, ведення пере-

говорів з іншими організаціями, безпричинна відмова використовувати командний тег. Цілком ймовірно, що в ситуації порушення умов договору у частині трансферів, суд міг би також встати на сторону позивача.[2]

Онлайн-аудиторія великих кіберспортивних заходів вже давно вимірюється мільйонами глядачів. Їх транслюють по ТБ, а на фінали збираються повні стадіони вболівальників. У кіберспорті вже не рідкісні трансфери (купівля одними командами гравців інших команд). А матчі з популярним дисциплін міцно засіли в списках операторів приймають ставки на перемогу однієї з команд. Все це демонструє, що кіберспорт — вже не просто іграшки, а хоч і молодий, але вже повноцінно сформована напрямок індустрії розваг, яка має потенціал не менший ніж у звичних не комп'ютерних видів спорту.[3]

Використані джерела

1. П'ять запитань юристу про кіберспорт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/pyat-zapitan-yuristu-pro-kibersport.html>
2. Особливості правового регулювання кіберспорту. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/osoblyvosti-pravovogo-regulyuvannya-kibersportu-/
3. Що таке кіберспорт? URL: <https://funduk.ua/uk/technoblog/razvlecheniya-i-otdykh/chto-takoe-kibersport/>

Височин Д. О.

*лаборант Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОПОРОГОВОЇ ПРОЦЕДУРИ ЗАКУПІВЛІ

Система публічних закупівель є одним із найважливіших елементів для розвитку економіки держави та забезпечення благополуччя населення, саме тому існує значна необхідність в аналізі актуальних проблем у сфері публічних закупівель і пошуку шляхів удосконалення правового регулювання публічних закупівель для сприяння стабільного соціально-економічного розвитку нашої держави.

Правове регулювання публічних закупівель є об'єктом досліджень багатьох учених-правників, зокрема І. В. Вялько, О. Л. Юдіцького, Н. Ю. Цибульник.

У працях особливості проведення публічних закупівель розглядали й учені-економісти: В. В. Зубар, Г. І. Пінькас, М. П. Галушак, В. А. Федорович, Ю. В. Кіндзерський, П. А. Харченко, В. В. Смиринський, О. С. Мельников, О. А. Нагорнічевський, М. П. Бублій, Л. М. Акімова, І. В. Бондар.

Допорогова процедура — це закупівля, яка не регламентується законодавством України, умови закупівлі самостійно визначаються замовником. Закупівля відбувається у відповідності до регламенту системи державних закупівель ProZorro, яка в обов'язковому порядку введена в дію поетапно з 1 квітня 2016 року.

Єдина система державних закупівель ProZorro містить у собі торговельні майданчики для здійснення електронних допорогових торгів, кількість яких постійно збільшується. За допомогою майданчиків розпорядники бюджетних коштів працюють у загальній системі закупівель: оголошують закупівлю, спілкуються з постачальниками, приймають рішення щодо закупівель, оприлюднюють договори тощо.

Метою роботи такого майданчика є сприяння у здійсненні державним замовником вигідних закупівель, а також допомога постачальникам у реалізації продукції. Робота на майданчику відбувається в мережі Інтернет та не потребує завантаження додатків на комп'ютер. Незалежно від того, за допомогою якого майданчика пройшла реєстрація, інформація про закупівлю відображається у загальній системі.

Правове регулювання закупівель в Україні знаходиться в постійному процесі модернізації, станом на сьогодні ще містить значну кількість недоліків, які потребують найшвидшого вирішення.

Не менш актуальною проблемою з погляду правового регулювання залишаються закупівлі без використання електронної системи на суму до п'ятдесяти тисяч гривень. Такі закупівлі користуються найбільшою популярністю, оскільки їх дуже важко контролювати. Регулювання закупівель без використання електронної системи потребує найбільшої уваги від держави, оскільки такі закупівлі містять найбільше корупційних ризиків. Досить часто замовники укладають договори за завищеними цінами або ж взагалі укладають договори та підписують фіктивні накладні. Тобто виникають випадки, коли державні кошти витрачаються, однак по факту держава не отримує ні товару, ні робіт, ні послуг. Самі ж кошти розподіляються між замовником і фіктивним постачальником.

Закон дозволяє здійснювати закупівлі до п'ятдесяти тисяч гривень за допомогою електронної системи закупівель (так звані «допорогові закупівлі»). Однак, оскільки використання таких закупівель є правом, а не обов'язком замовників, ці закупівлі не користуються великою популярністю.

Варто зазначити, що у 2020 р. зроблено немало кроків для покращення системи публічних закупівель. Замовників зобов'язали здійснювати закупівлі від п'ятдесяти тисяч до двохсот тисяч гривень шляхом спрощених закупівель або закупівлею через ProZorro Market.

Згідно із Законом, закупівлі через ProZorro Market можуть здійснюватися на суму до двохсот тисяч гривень, як і спрощені закупівлі.

Однак насправді в реалізації функціоналу цього сервісу криється досить актуальна проблема: Закон чітко дозволяє робити такі закупівлі, але водночас указує, що регулювання цієї процедури здійснюється Кабінетом Міністрів України. У зв'язку з цим Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про затвердження Порядку формування та використання електронного каталогу» № 822.

І хоча ця Постанова набрала чинності декілька місяців тому, електронна система закупівель ще не адаптувала свій функціонал для повноцінного використання електронного каталогу.

Отже, законодавцю необхідно більш стратегічно підходити до змін у правовому регулюванні публічних закупівель, насамперед щоб не виникало ситуацій, коли закон дозволяє робити певну річ і водночас не дає змоги повноцінно її реалізувати. Відповідно до Закону, державне регулювання та контроль у сфері публічних закупівель в Україні здійснюють Уповноважений орган, Державна казначейська служба України й органи державного фінансового контролю. Уповноваженим органом є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері публічних закупівель, ці функції виконує Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. До органів, які реалізують політику у сфері державного контролю, належать Антимонопольний комітет України, Рахункова палата та Державна аудиторська служба.

Провівши аналіз основних проблем закупівель без використання електронної системи, можемо стверджувати, що для ефективного використання бюджетних коштів необхідно більш активно стимулювати замовників користуватися електронним каталогом ProZorro Market і розробляти дієві інструменти для перевірки виконання договорів про закупівлю.

Коло суб'єктів, які здійснюють контроль у сфері публічних закупівель в Україні, є значно переповненим. Для ефективного здійснення контролю у сфері публічних закупівель необхідно узгоджувати нормативно-правову базу та понятійний апарат шляхом унесення відповідних коректив до законів України.

Також потрібно здійснити розподіл функцій і повноважень контролюючих органів при перевірці ефективності використання коштів державного бюджету.

Сьогодні вдосконалення потребує питання притягнення до відповідальності порушників у сфері публічних закупівель. Уважаємо, що варто було б Державній аудиторській службі перевіряти законність дій порушника, стосовно якого виніс рішення Антимонопольний комітет.

Кубрак Г. О.

*магістр права Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

В сучасних умовах агропромисловий комплекс залишається однією з найважливіших галузей економіки. Стабільний розвиток аграрних підприємств, у тому числі фермерських, гарантує продовольчу безпеку держави, сприяє перетворенню аграрного сектору та високо-ефективний і конкурентоспроможний сектор економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках, формує ефективний ресурс зовнішньоекономічної діяльності, створює надійне джерело надходжень до бюджету та потужний виробничо-економічний потенціал для розвитку села та економіки країни в цілому.

Проблеми становлення та розвитку фермерських господарств в Україні досліджували В. Я. Месель-Веселяк, П. Т. Саблук, П. М. Марченко, Л. Л. Мельник, Є. В. Милованов, Ю. О. Лупенко та ін. Однак необхідно приділити додаткову увагу можливим напрямкам диверсифікації діяльності фермерських господарств та додатковим способам підтримки їх розвитку.

Україна вважається аграрною державою, а сільське господарство є провідною галуззю суспільства. Складна ситуація на селі та розвиток аграрної кризи після проголошення незалежності спричинили зміни в аграрній політиці України, а саме створення нової форми підприємницької діяльності — фермерських господарств.

Перший етап характеризувався масовим створенням фермерських господарств, наданням сільськогосподарських угідь у постійне користування та запровадженням механізмів бюджетної підтримки. Проте невирішеність проблем, пов'язаних із диспаритетом цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, надмірним податковим навантаженням на сільгоспвиробника, недоліками у кредитуванні агропромислового комплексу, недостатніми обсягами державної підтримки та низкою інших причин призвели до зниження темпу формування фермерських господарств.

Причин такого бурхливого розвитку фермерства на початковому етапі декілька:

1. Після багаторічного існування командно-адміністративної економіки люди вперше отримали свободу самостійної підприємницької діяльності, право планувати та визначати перспективи свого розвитку, що раніше було абсолютною монополією органів державної влади та управління.

2. На відміну від сільського господарства в інших сферах діяльності, мале підприємство почало розвиватися на кілька років раніше і за сприятливих умов досягло розквіту. Звичайно, маючи такий приклад, селянство сподівалося на подібні результати в аграрному секторі.

Зaproваджено пільгові умови кредитування, а також часткове відшкодування витрат з податку на додану вартість при першому придбанні аграріями трактора, комбайна чи автомобіля. Найбільшу питому вагу цих коштів становили кредити на придбання техніки, насіння, палива, мінеральних добрив та засобів захисту рослин. Пільгове кредитування дозволило сотням фермерів зміцнити матеріально-технічну базу своїх господарств.

Другий етап продовжувався в період з 1996 по 2000 рр., який називають етапом утвердження фермерської системи. На цьому етапі процес збільшення кількості господарств дещо призупинено, нові господарства практично не створюються. Діючі господарства розробляли стратегії розвитку, освоювали нові зміни, здобували професійні знання, закупували техніку та інші ресурси.

Розвиток фермерських господарств у нашій країні відбувався поступово. Підтвердженням цьому може служити той факт, що протягом 1991–1994 рр. спостерігалися різноманітні коливання в цьому напрямку. Так, у 1992 р. порівняно з 1991 р. кількість селянських господарств зросла в сім разів, у 1993 р. — вдвічі, а в 1994 р. — у півтора рази. Проте вже з 1995 по 1999 рік розвиток підприємства сповільнився, навіть спостерігалася негативна динаміка.

Третій етап розвитку фермерства пов'язаний з Указом Президента України від 3 грудня 1999 р. та прийняттям Верховною Радою України у 2001 р. нового Земельного кодексу, що стало додатковим поштовхом для подальшого розвитку сільське господарство. На цьому етапі розвиток фермерських господарств отримав додатковий поштовх у 2001–2008 роках..

У період з 2004 по 2008 роки припиняються процеси концентрації капіталу, з метою зниження податкового тиску відбувається часткова трансформація фермерських господарств в особисті селянські господарства, збільшується розмір фермерських господарств за рахунок додаткової оренди земельних ділянок.

Четвертий етап якісних перетворень фермерських господарств охоплює період з 2009 року по теперішній час. На цьому етапі відбувається скорочення кількості господарств і збільшення площі землекористування.

Протягом 2005–2014 рр. господарства з об'єктивних і суб'єктивних причин не стали провідними виробниками основних видів сільськогосподарської продукції.

Внесок фермерського господарства у розвиток тваринництва незначний.

Перш за все, це пов'язано з:

- високою трудомісткістю виробництва;
- відсутність та завищена вартість необхідних приміщень та обладнання для утримання тварин;
- низька рентабельність галузі.

Переважаюча частка рослинництва в господарствах негативно впливає на обсяг виробництва сільськогосподарської продукції в роки з несприятливими кліматичними умовами.

Отже, можна зробити висновок, що основними стримуючими факторами розвитку фермерських господарств є недостатньо ефективна бюджетна підтримка їх діяльності; відсутність дієвих інструментів забезпечення достатнім матеріально-технічним забезпеченням та капіталізації їхнього прибутку шляхом придбання у власність оброблюваних ними земельних ділянок.

Напрямами стимулювання розвитку фермерських господарств шляхом видачі пільгових іпотечних кредитів фермерським господарствам доцільно здійснити на наступні цілі: вирощування трудозатратних продуктів харчування, у т.ч. плодоовочевої продукції, органічної продукції, концентрації більшої кількості землі, диверсифікації їх діяльності, взяття участі у розбудові інфраструктури села, будівництва сучасних сховищ та елеваторів.

Вірченко Є. С.
студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДЕО-, АУДІО ТА ІНТЕРНЕТ-ТРАНСЛЯЦІЇ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

Висвітлення спортивних заходів за допомогою трансляції досі має багато правничих прогалин, зокрема з точки зору захисту авторських прав, що спонукає науковців більш ретельно та ґрунтовно підходити до даного питання.

У спеціальному законі України «Про фізичну культуру і спорт» законодавець дає визначення спортивних заходів. Спортивні заходи поділяються на спортивні змагання та/або навчально-тренувальні збори. Спортивні змагання в свою чергу виступають заходом, що проводиться організатором спортивних заходів з метою порівняння досягнень спортсменів та визначення переможців відповідно до правил спортивних змагань з видів спорту та затвердженого організатором спортивних заходів положення (регламенту) про ці змагання, що відповідає визначенням центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, вимогам, а навчально-тренувальні збори — заходи, що здійснюються організаторами спортивних заходів для підготовки спортсменів до участі у спортивних змаганнях [1].

Як передбачено у ч. 8 ст. 45 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», право на висвітлення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів шляхом трансляції зображення та/або звуку заходу будь-якими засобами та/або за допомогою будь-яких технологій, а також шляхом здійснення запису зазначеної трансляції, та/або фотографування заходу належить організаторам фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів [1].

Права на трансляцію спортивних подій у засобах масової інформації є найпоширенішою формою інтелектуальної власності в спорті, оскільки вони охоплюють більш широку аудиторію спортивних заходів.

Питання природи прав на трансляцію спортивних заходів є досі спірним в тій частині, яка стосується того, чи підлягають вони захисту саме авторським правом чи ні. Під захист відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права» [2] та Цивільного кодексу України [3] підлягають саме права на трансляцію спортивного заходу, а не сам спортивний захід.

Права на трансляцію можуть передаватися як у вигляді одного комплексу прав, що поширюються на певну територію, так і можуть

бути розділені в залежності від виду таких прав і виду засобів масової інформації, як наприклад, права на телевізійний показ спортивного заходу і права на показ в мережі Інтернет [5].

Як правило, основними і первинними власниками прав на спортивні заходи є їх організатори, оскільки вони володіють об'єктами і спортивними спорудами, де проводяться такі заходи, або контролюють їх. Таким чином, тільки ті компанії, які придбали права на трансляцію спортивних заходів, допускаються на місця їх проведення. Право на трансляцію спортивного заходу, як правило, надається щодо певної території на винятковій основі.

Якщо говорити про види прав на трансляцію спортивних заходів, то можна виділити наступні види прав: права на пряму трансляцію по телебаченню, які є найбільш цінними за своєю вартістю, оскільки привертають найбільш високу кількість глядачів, проте коли захід закінчується, спостерігається різке падіння інтересу глядачів до нього; права на трансляцію в мережі Інтернет, яка також може бути прямою; права на непряму трансляцію і потокове відтворення спортивного заходу; а також права на трансляцію ключових моментів спортивного заходу, які, як правило, використовуються в інформаційних цілях [4].

Отже, захист інтелектуальної власності у спортивному праві потребує більшої уваги з боку держави, зокрема питання трансляції спортивних заходів, яке має прогалини в законодавстві, що призводить до порушення права інтелектуальної власності на такі об'єкти.

Використані джерела

1. Про фізичну культуру і спорт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
2. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n2233>
3. Про авторське право і суміжні права. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
4. Воронов К. М. Проблемні питання охорони права інтелектуальної власності у спорті. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/08/20-1.pdf>
5. Проблеми правового регулювання програми організації мовлення на телетрансляцію спортивних подій. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2883/>

Вовчок Р. В.
студент 1 курсу магістратури Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ АВТОТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ В РЕЖИМІ АВТОПІЛОТУВАННЯ: ВСТУП ДО ПРОБЛЕМАТИКИ

Становлення України як правової держави, для якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю (ч. 1 ст. 3 Конституції України), передбачає гарантування захисту прав і свобод людини та громадянина. Проте гарантування такого захисту, на жаль, не виключає ймовірності порушення суб'єктивних прав, свобод та інтересів особи. Одним із видів шкоди, яка може бути завдана неправомірними діями, є шкода, яка полягає, зокрема в завданні фізичної та моральної шкоди під час управління автомобілем в режимі автопілотування.

На сьогоднішній день така проблема є актуальною у зв'язку з різким збільшенням автотранспортних засобів з функцією «Автопілот» та ДТП з їх участю. Автопілот в автомобілях натякає на повну автономність, хоча, по суті, система належить до другого рівня за шкалою SAE (Society of Automotive Engineers — американська Асоціація Автомобільних Інженерів). Вона вміє керувати, підгальмовувати та перебудовуватися на певних магістралях, але водій повинен постійно перебувати за кермом і бути готовим взяти керування на себе [1].

Провідна на цей час компанія, автомобілі котрої мають станом на сьогодні, рівень безпеки понад 94 % — це автомобілі компанії Tesla.

Нині можливо знайти безліч судових справ щодо ДТП з участю автомобілів Tesla, які були в режимі автопілотування. Tesla попереджає водіїв, що в цьому режимі їхні руки повинні залишатися на кермі, проте мало хто дотримується цих рекомендацій. Зокрема, деякі навіть активують автопілот та перебираються на задні сидіння.

Спіраючись на судову практику США, варто зазначити що компанія Tesla ні разу не відшкодувало шкоду в результаті ДТП коли власник автомобіля використовував автопілотування.

Під час розгляду справ, в кожній з них зазначалося, що NHTSA (National Highway Traffic Safety Administration — Національне управління безпекою руху на трасах США) нагадувало громадськості, що сьогодні жоден комерційний доступний автомобіль не здатний самостійно керувати транспортом. Кожен доступний транспортний засіб вимагає, щоб водій-людина постійно контролював ситуацію і всі закони штату покладають на водіїв-людей відповідальність за експлу-

атацію своїх транспортних засобів. Деякі розширені функції допомоги при керуванні можуть підвищити безпеку, допомагаючи водіям уникати зіткнень і знижувати серйозність аварій, але, як і у випадку з усіма технологіями та обладнанням на автомобілях, водії повинні використовувати їх правильно і відповідально.

Сама автомобільна компанія обов'язково повідомляє власникам авто, щоб вони звертали увагу на дорогу, але через велике поширення на інтернет платформах онлайн-спільнот, де багато власників демонструють, як їхні електромобілі повністю беруть керування на себе і здійснюють це без нагляду і контролю водія. NHTSA спеціально висловила проти цього у своїй заяві про перевірку безпеки. Це не перший випадок, коли NHTSA починає розслідування щодо автомобілів Tesla [2].

Але не дивлячись на це все, висновок лише один — відшкодувати шкоду внаслідок ДТП буде сам водій. В інструкції «Технічної та електронної експлуатації автомобіля» встановлено те, що водій повинен сам слідкувати за дорогою, не дивлячись на те що автомобіль їде за допомогою функції автопілоту.

Відшкодування шкоди, як і відшкодування упущеної вигоди, може вимагатися лише в судовому порядку, оскільки це не входить в обов'язок страхових компаній. Відшкодування шкоди при ДТП, а точніше — розмір компенсації шкоди може бути обґрунтований відповідними документами, свідченнями свідків, іншими можливими засобами.

Під час розгляду справи про відшкодування шкоди при ДТП, суд повинен встановити, яка саме шкода була заподіяна потерпілому, які існують докази, які обставини спричинення шкоди тощо.

Компенсація шкоди, завданої ДТП здійснюється відповідно до судового рішення та виражається в грошовому еквіваленті.

Відповідно до ч.1 та 2 ст. 1187 ЦК України джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогне-небезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб. Шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку.

Отже, що коли фізична особа сідає за кермо, вона відповідає за все що може статися на дорозі. Такі підсумки зауважили кожен судові

рішення які траплялися у зв'язку аварій пов'язаних з автопілотуванням. Автомобіль на дорозі завжди буде джерелом підвищеної небезпеки, не дивлячись на нові технології та інше. Завжди може статися збій у системі автотранспортного засобу або незрозуміла ситуація на дорозі.

Використані джерела

1. Посилання іноземного сайту SAE (Society of Automotive Engineers — американська Асоціація Автомобільних Інженерів). URL: <https://www.sae.org/blog/sae-j3016-update>
2. Посилання іноземного сайту NHTSA (National Highway Traffic Safety Administration — Національне управління безпекою руху на трасах США). URL: <https://static.nhtsa.gov/odi/inv/2021/INOA-PE21020-1893.PDF>

Гваргізова К. К.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОРТИВНОГО КОНТРАКТУ

Недосконалість та нечіткість поняття професійного спорту у національному законодавстві створює певні проблеми з визначенням того, на підставі норм якого саме законодавства повинен укладатися спортивний контракт. Така невизначеність, у свою чергу, призводить до подальшого гальмування розвитку законодавства про професійний спорт, і зокрема — про договірні правовідносини між суб'єктами професійного спорту.

Отже, уявляється доцільним поняття «професійний спорт», яке наводиться в ч. 1 ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (далі — Закон), викласти у такій редакції: — професійний спорт — це напрям діяльності у спорті, який охоплює підприємницьку, трудову та іншу не заборонену законом діяльність спортсменів-професіоналів, тренерів та інших фахівців, пов'язану з підготовкою і проведенням видовищних спортивних змагань і досягненням високих спортивних результатів.

Що стосується спортивних контрактів, то, на жаль, чинним законодавством про фізичну культуру і спорт питання їх укладення майже не врегульовані. Вважаємо за доцільне дослідити такі питання, як сторони в контракті, законодавчі підстави для укладення контракту і, відповідно, його правова природа.

Питання, яке стосується сторін у контракті, можна частково з'ясувати, спираючись на положення ч. 2 ст. 38 Закону, у якій зазначається про діяльність у професійному спорті таких осіб, як спортсменів, тренерів та інших фахівців. Але це — особи, які можуть бути лише однією із сторін контракту. Щодо другої сторони контракту — в Законі чіткої відповіді на те, хто саме виступає такою стороною, на жаль, не міститься.

У ч. 3 ст. 38 Закону лише зазначається про те, що контракти укладаються з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту. Таких питань, вочевидь, не виникало би, якщо б у Законі належним чином був врегульований статус різних видів спортивних організацій та спортивних товариств, як це робиться у Спортивному кодексі Франції, у якому, зокрема, комерційні спортивні організації виведені в окрему категорію з особливим правовим статусом.

Треба підкреслити, що не всі науковці дотримуються такої точки зору. Так, досліджуючи питання сторін у спортивному контракті, інколи зазначають, що через невизначеність правового статусу спортивних клубів інколи стороною в контрактах виступав не сам спортивний клуб, а його власник, і робить висновок, що у даному випадку йдеться про неналежну сторону такого контракту.

З такою думкою важко погодитись. Уявляється, що з врахуванням відсутності з цього приводу чіткої позиції законодавця для з'ясування питання про належну сторону у спортивному контракті слід виходити з обсягу повноважень таких суб'єктів, визначеному у відповідних статутних документах. Законодавчими підставами для укладення спортивного контракту, виходячи зі змісту ч. 2 ст. 38 Закону, можуть слугувати положення цього Закону, Кодексу законів про працю України та інших нормативно-правових актів, а також статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій. Яким конкретно нормам слід віддавати перевагу — на жаль, законодавець про це нічого не сказав. Це залишає простір для науковців у тлумаченні правової природи спортивного контракту.

За своєю правовою природою спортивний контракт не є цивільно-правовим договором, а є різновидом трудового договору. Він має ґрунтуватися на нормах трудового права, але з урахуванням певних особливостей, викликаних специфікою праці спортсменів-професіоналів, при цьому допустимо субсидіарне використання інших норм права, зокрема, цивільно-правових норм. Для усунення розбіжностей у поглядах на правову природу спортивного контракту доцільно внести відповіді зміни у Кодекс законів про працю України.

Використані джерела

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 25 липня 2021 р. № 1520-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

Григорян С. А.

*студент 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНТРАКТІВ У КІБЕРСПОРТІ

Упродовж останніх десятиліть таке явище як комп'ютерні ігри перестало бути просто засобом для розваг, а перетворилось на постійно зростаючу індустрію, яка є більш відомою під назвою «кіберспорт». Кожного року у світі відбуваються змагання із різних кіберспортивних дисциплін, призовий фонд яких вже сягає мільйони доларів.

Так, наприклад, призовий фонд The International — найпрестижнішого турніру з Dota 2 у 2018 році склав трохи більше \$25 млн, а команда, яка зайняла в ньому перше місце, отримала близько \$11 млн.

Слід відзначити, що кіберспорт стрімко розвивається й на теренах України: в нашій державі нерідко відбуваються престижні міжнародні змагання (приміром, The Kiev Major з Dota 2 у 2017 році), а українські гравці є одними із світових лідерів за кількістю здобутих нагород у різних дисциплінах. Проте, намагаючись усвідомити весь масштаб індустрії кіберспорту, у юристів і не тільки нерідко виникають питання щодо особливостей регулювання правовідносин у цій сфері.

За винятком деяких особливостей, контракти в кіберспорті є досить подібними до контрактів у традиційних видах спорту. Більш того, значна кількість положень кіберспортивних контрактів можуть запозичуватись у договорів в інших спортивних галузях. Це може бути односторонній договір, за якого кіберспортсмен отримує зарплатню незалежно від того, грає він у другому складі чи в основі, або двосторонній, де детально прописуються різноманітні умови щодо того, в якому складі або в якій лізі спортсмен повинен грати.

Слід відзначити, що наявність контракту та кількість годин проведених у грі є основними критеріями для визнання того чи іншого гравця професійним кіберспортсменом. Професійні гравці зобов'язані дотримуватись режиму, використовувати атрибутику організації на змаганнях, виконувати вказівки керівництва. Окрім цього, професійним кіберспортсменам зазвичай забороняється вступати напряму в переговори з іншими кіберспортивними організаціями. За

невиконання умов договору гравця можуть оштрафувати, заборони брати участь у змаганнях на певний строк або навіть виключити з лав команди.

Щодо форми договору, то, як і в інших видах спорту, тут також існують декілька підходів, однак найбільш оптимальним варіантом, на нашу думку, видається саме договір підряду, за якого кожен гравець реєструється як ФОП і виконує завдання на користь своєї кіберспортивної організації. Значним мінусом тут може бути те, що часто-густо гравці проживають в різних регіонах країни або за кордоном, й вони банально не знають, як можна зареєструвати себе в якості підприємця або просто заповнити податкову декларацію. Окрім договору підряду, правовідносини у цій сфері можна формалізувати за допомогою договору про надання послуг, продюсерського договору, які, між іншим, є також поширеними як у спорті, так і в шоу-бізнесі.

Варто додати, що строки контрактів в кіберспорті є значно коротшими від контрактів у тих же футболі чи баскетболі. Це обумовлено, в першу чергу, постійними коливаннями популярності тієї чи іншої кіберспортивної дисципліни, й, відповідно, це впливає на кількість глядацької аудиторії та розмірів призових коштів на турнірах.

Одним із відомих випадків порушення умов контракту стала справа китайського гравця в League of Legends Ку Чжи Ляна, який вів перемовини з представниками іншої команди у 2014 році. За правилами кіберспортивної асоціації Китаю, такі дії може вчиняти тільки вільний агент й, як наслідок, гравець отримав 12-місячну заборону на участь в чемпіонатах League of Legends, а його чинний контракт був заморожений.

Серед іншого, в індустрії кіберспорту наразі все більшої популярності набувають так звані «смарт-контракти» — спеціальний комп'ютерний алгоритм, покликаний автоматизувати процес виконання контрактів за допомогою технології блокчейн. В якості фінансового інструменту тут виступає криптовалюта.

Для того, щоб було більш зрозуміло, яким чином «працюють» смарт-контракти, пояснимо на прикладі. Кіберспортивна команда, яка зайняла призове місце у турнірі, автоматично отримує призові виплати на свій рахунок згідно із наперед узгодженими умовами смарт-контракту. Відповідно, гравці гарантовано отримують свою долю від призових коштів. Тобто, процес виконання цих договорів відбувається за «принципом доміно», де одна дія (перемога у турнірі) в автоматичному режимі активізує іншу (виплата призових гравцям). Смарт-контракти можуть регулювати такі відносини у сфері кіберспорту, як виплати гонорарів й трансфери гравців, спонсорування й продаж медіа прав, рекламні угоди та виплати турнірних призових і т. д. Для того, щоб укласти смарт-контракт, потрібно зайти на одну з безліч

існуючих блокчейн-платформ, серед яких, до речі, є вже такі, що спеціалізуються виключно на кіберспорті (приміром, DreamTeam).

На такій платформі особа може розмістити свою заявку або відповісти на вже розміщене оголошення. Перевагами смарт-контрактів, безсумнівно, є автономність та економність, адже в цьому випадку сторони можуть цілком обійтись без послуг юристів, банків, різноманітних посередників. Також смарт-контракти за своєю суттю є достатньо надійними, адже в процесі їх виконання задіяні криптографічні інструменти й шифрування інтернет-сторінок, що забезпечує документам високий ступінь захисту.

Недоліком обрання цього способу оформлення правовідносин можна вважати відсутність регулювання на законодавчому рівні як самих смарт-контрактів, так і криптовалюти в більшості країн світу, в тому числі й в Україні. Окрім цього, значна кількість людей поки ще недостатньо розуміє саму сутність роботи смарт-контрактів.

Давидян В. В.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

КІБЕРСПОРТ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Сучасна ігрова індустрія стала невід'ємною частиною в житті великої кількості людей. FIFA, Dota 2, Counter-Strike: Global Offensive — кожна з цих комп'ютерних ігор внесла величезний внесок в розвиток сучасної кіберіндустрії саме завдяки великій популярності та можливості грати в мультиплеєрі з іншими гравцями по всьому світу. Самі розробники комп'ютерних ігор надали можливість іншим організаціям створювати турніри та чемпіонати для гри з іншими гравцями в більш широкому масштабі та з призовим фондом. Насамперед ми можемо точно сказати, що Україна зараз — це одна з кращих країн світу в кіберспорті.

Одна з найбільших проблем на сьогодні це брак інвестицій. З правової точки зору організація турніру є досить складним механізмом, що охоплює велику кількість галузей права. В тому числі й право інтелектуальної власності. На початковому етапі будь-яка організація, яка планує створити свій власний чемпіонат зобов'язана ознайомитись з правилами проведення турнірів з комп'ютерної гри, по якій планується цей захід. Основними такими вимогами є:

- використання офіційної версії гри, придбаної у сертифікованих магазинах або платформах;

- отримання дозволу (у вигляді листа-згоди або іншого документу) на проведення такого турніру від офіційного представника — виробника комп'ютерної гри;

- надання доступу до турніру лише тим особам, яким на момент проведення є 14 років.

Переможцем змагань стає гравець або команда, які показали найкращий результат до кінця гри. У комп'ютерному спорті, як в інших видах спорту, Правила виду спорту «Комп'ютерний спорт», розроблені Федерацією кіберспорту України. Для кожного змагання складається Положення та Регламент змагання, які не суперечать Правилам «Комп'ютерного спорту». Положення про змагання — це документ, що визначає завдання змагання, весь його хід, порядок підбиття підсумків, нагородження переможців. Положення про змагання складає організатор змагань. Положення може містити інформацію про кілька змагань та складатись на рік. Регламент змагань — це документ, який складається організаторами змагань, який конкретизує та уточнює статті Положення про змагання. Регламенти складаються на конкретні змагання. За характером проведення змагання поділяються на: особисті, командні, особисто-командні. Змагання проводяться у вікових групах: «чоловіки» та «жінки». Жінки мають право брати участь в змаганнях, які проводяться серед чоловіків, якщо інше не передбачено Положеннями (Регламентами конкретних змагань).

Після того, як організатори турніру отримали необхідні дозволи, вони повинні створити перелік правил та порядок проведення турніру у вигляді єдиного документа. Такі правила є універсальними для більшості турнірів.

Проте, якщо турнір проводиться на широку аудиторію (як, наприклад, BLAST Premier) та транслюється за допомогою інтернету або інших засобів, то організатори зазвичай вказують пункт про передачу прав інтелектуальної власності учасників турніру. В тому числі прав на використання та розповсюдження фото- та відеоматеріалів, отриманих під час проведення турніру організаторам для подальшого їх ліцензування власним медіапартнерам (у випадках коли, турніри організовують великі компанії, на кшталт Carlsberg та Cyber Cup FIFA 21).

Ця процедура є обов'язковою для уникнення непорозумінь з учасниками турніру, адже чинним законодавством України закріплено наступне: фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру (ст. 307 ЦК України); фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно

показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи (ст. 308 ЦК України).

Таким чином, у разі відсутності такої згоди в організатора турніру, або ж відсутності прав інтелектуальної власності, в тому числі й на відтворення відзнятих відеоматеріал, учасник може звернутись до самого організатора для отримання відповідної компенсації, або ж до суду для захисту власних інтересів.

Кіберспорт багато в чому повторює тенденції традиційних видів спорту. Наприклад, тут вже є гравці-бренди на кшталт simple в CS:GO або Dendi в Dota 2 — як Кріштіану Роналду у футболі чи Новак Джокович в тенісі.

Але їх можна відмежувати. На відміну від футболу або тенісу, будь-яка кіберспортивна дисципліна є інтелектуальною власністю компанії-розробника гри. Видавець комп'ютерної гри обирає один із двох варіантів ставлення до кіберспортивних турнірів: або дозволяє всім охочим проводити чемпіонати з мінімальними формальностями та безоплатно, або контролює проведення ігор і дохід від змагань. Контроль полягає в тому, що видавець самостійно влаштовує турніри або продає право (ліцензію) на їх проведення за винагороду. Інколи розмір плати за право провести чемпіонат може досягати десятків мільйонів доларів. Видавець може контролювати проведення змагань завдяки тому, що зареєстрував назву гри як торговельну марку, тому може заборонити будь-кому комерційне використання назви гри. Наприклад, найпопулярніші Dota і Counter-Strike — власність американської компанії Valve Corporation, за якою завжди буде останнє слово в будь-якому питанні, що стосується використання гри.

Якщо Valve вирішить відкликати ліцензію, ніхто не зможе провести змагання: рішення турнірних операторів просто не матимуть ніякої юридичної сили. На щастя, розробники ігор чудово розуміють, що турніри — це додаткова реклама їхнього продукту, тому змушені працювати у зв'язці з організаторами

Демянчик Ю. Ю.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ОХОРОНА ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ СПОРТУ

Спорт набув особливого значення в суспільстві, оскільки є діяльністю не тільки фізичною, але також інтелектуальною, яка ґрунтується на лідерстві та змагальності, а не лише на фізичному розвитку. На мою думку, актуальність дослідження даної теми полягає у тому, що інтелектуальна власність стає одним з ключових активів і способів отримання прибутку для спорту. Більшість об'єктів права інтелектуальної власності, що використовуються в спортивній сфері потребують захисту.

Роль інтелектуальної власності в умовах сьогодення полягає у створенні та дотриманні прозорих правил гри, універсальних принципів рівності та чесності у конкурентних змаганнях. Економіка спорту та охорона відповідних прав інтелектуальної власності утворили надійний тандем, який упевнено рухається до нових світових вершин.

Цивільним кодексом України передбачено регулювання таких інститутів, як: інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту і виробленої ними продукції; інститут авторського права і суміжних прав; інститут патентного права; особливі об'єкти права інтелектуальної власності. Перелічені інститути так чи інакше використовуються в спортивній сфері. [5]

Правова охорона не залежить від мети, змісту і спрямованості твору. Ніхто не має права посягати на правовий захист даного об'єкта, спираючись на зміст твору. Ніхто не має права вимагати, щоб твір був заборонений, вилучений, знищений, навіть якщо його зміст суперечить інтересам певних осіб, ідеологіям політичних партій тощо. Відповідно до положень ч. 2 ст. 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права», авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею.

Одним з основних джерел прибутку в спорті є використання творів у сфері графіки та дизайну. Більшість спортивних організацій відкривають власні фірмові магазини для того, щоб вболівальники придбали різноманітну спортивну атрибутику (ігрові форми, товари для дому, сувеніри) з логотипами улюбленої команди чи прізвищами спортсменів.

Наступним об'єктом є використання аудіовізуальних творів (реклама спортивних чи інших товарів, з використанням відомих

спортсменів чи з символікою спортивних клубів). Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» аудіовізуальний твір — твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як зі звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультіплікаційними), неігровими чи іншими.

Також у спортивній діяльності використовуються об'єкти патентного права. Мова йде про корисні моделі та промислові зразки. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», винахід (корисна модель) — результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології. Виробники спортивних товарів кожного року реєструють нові корисних моделі та промислові зразки.

Представники спортивного бізнесу реєструють право власності на промислові зразки. Промисловий зразок — результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання. [3] Прикладами використання промислових зразків є виробництво і продаж атрибутики з символікою спортивних клубів і спортсменів. Реєстрація промислового зразка може бути більш спрощеною процедурою ніж реєстрація торговельної марки, саме тому представники спортивної індустрії доволі часто обирають саме такий спосіб охорони своєї інтелектуальної власності.

Ще одним елементом авторського права у спорті є спортивна фотографія. Фотограф повинен зуміти зловити необхідний момент, який найбільш повно показує напруження боротьби або емоції перемоги на фото. Рекламодавці, що підписали контракт зі спортсменами, можуть використовувати ліцензовані фотографії, наприклад, для реклами на бігбордах. При використанні фотографій фотоагентство в обов'язковому порядку повинно запитувати у замовника підтвердження його прав.

Водночас висвітлення спортивних заходів за допомогою трансляції, яку здійснюють організації ефірного і кабельного мовлення, все ще недостатньо досліджено, зокрема з позиції охорони авторських прав, проте за кордоном багато законодавців досить строго регулюють дану сферу інтелектуальної власності, оскільки вона є однією з особливо прибуткових статей доходу держави. Наявність прогалин у

законодавстві, що регулює відносини, що виникають при висвітленні спортивних заходів, призводить, як правило, до втрати великої кількості фінансових засобів. [6]

Отже, охорона права інтелектуальної власності стає одним з центральних елементів подальшого розвитку всієї спортивної сфери і потребує більш детальної уваги з боку держави.

Використані джерела

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/conv#n2>.
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993. № 2961/1997 // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/conv#n2>.
3. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993. № 3688-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12/conv#n2>.
4. Хореографічний твір як об'єкт авторського права. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/01okt2013/18.pdf>.
5. Проблемні питання охорони права інтелектуальної власності в спорті. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/236839/235412>.
6. Окремі аспекти захисту прав інтелектуальної власності у сфері фізичної культури та спорту.
7. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/457/498>.

Дмитрієнко Д. С.

*студентка 3 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ЗМІСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У ВОЄННИЙ ЧАС

Відповідно до статті 316 Цивільного кодексу України, правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. [1] Право приватної власності, відповідно до статті 41 Конституції України є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. [2]

На тлі російської збройної агресії проти України, з'явилась нагальна необхідність введення в Україні правового режиму воєнного стану, який запроваджено по всій державі відповідним Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022.[4]

Відповідно до статті 3 Указу, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії зазначеного правового режиму, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Крім того, з метою врегулювання проблемних питань у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень в умовах воєнного стану, Кабінетом Міністрів України 06.03.2022 прийнято постанову № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану». [3]

Постановою передбачено, що в умовах воєнного стану та протягом одного місяця з дня його припинення або скасування державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень надання/отримання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, проводиться/забезпечується виключно: державними реєстраторами речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що перебувають у трудових відносинах із суб'єктом державної реєстрації прав, посадовими особами Міністерства юстиції, його територіальних органів, включеними до затвердженого Міністерством юстиції переліку державних реєстраторів та посадових осіб, якими в умовах воєнного стану проводиться державна реєстрація.

Відповідні вимоги визначені щодо нотаріусів. Зокрема, проводити державну реєстрацію в межах області за місцезнаходженням нерухомого майна, крім проведення державної реєстрації прав у результаті оформлення спадщини можуть лише нотаріуси, включені до затвердженого Міністерством юстиції переліку. Державна реєстрація на підставі документів, проводиться нотаріусом лише у разі посвідчення цих документів (засвідчення справжності підпису на них) таким нотаріусом.

При цьому, в умовах воєнного стану забороняється: державна реєстрація права власності (довірчої власності) на підставі договорів щодо відчуження нерухомого майна, про встановлення довірчої власності на нерухоме майно (у тому числі договорів про внесення змін до таких договорів або їх розірвання (припинення)).

Під час воєнного стану набуло актуальності питання примусового відчуження або вилучення майна усіх форм власності, яке врегу-

льовано: Законами України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах воєнного чи надзвичайного стану», а також постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах воєнного чи надзвичайного стану».

Серед основних способі вилучення майна законодавець виділяє:

- примусове відчуження майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану може здійснюватися з попереднім повним відшкодуванням його вартості;
- у разі неможливості попереднього повного відшкодування за примусово відчужене майно таке майно примусово відчужується з наступним повним відшкодуванням його вартості;
- вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану здійснюється без відшкодування вартості такого майна.

Примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з обласною, районною, міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради. При цьому, у місцевостях, де ведуться бойові дії, примусове відчуження майна здійснюється лише за рішенням військового командування без відповідних погоджень.

Оцінка майна, що підлягає примусовому відчуженню, проводиться у порядку, встановленому Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» суб'єктами оціночної діяльності, органами державної влади або органами місцевого самоврядування за погодженням із власником майна. У разі відмови або відсутності власника майна зазначені органи мають право проводити таку оцінку самостійно. [6]

Про примусове відчуження або вилучення майна складається акт, за формою встановленою постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998, який підписується власником майна або його законним представником і уповноваженими особами військового командування та органу, що погодив рішення про примусове відчуження майна.

Спори, пов'язані з відшкодуванням вартості примусово відчуженого майна, вирішуються в судовому порядку.

Підсумовуючи усе вищевикладене можна визначити, що воєнний час ні у якому разі не трактується як беззаконня, а існуючі обмеження передбачені Конституцією України та Законами України діють лише

на період цього часу з метою отримання позитивних наслідків для обороноздатності, національної безпеки та цілісності України.

Використані джерела

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40–41,42. ст.492 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. // Відомості Верховної Ради України. 2022. № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022.// Відомості Верховної Ради України. 2022. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
5. Про затвердження Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах воєнного чи надзвичайного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text>
6. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III// Відомості Верховної Ради України. 2001. № 47. ст.251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>
7. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17.05.2012 № 4765-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 15. ст.99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>

Коришун А. В.

*студентка 1 курсу магістратури Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ОСОБЛИВОСТІ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ДІТЕЙ

Відповідно до ст. 1 Конвенції ООН про права дитини, дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до такої особи, вона не досягає повноліття раніше.

Подібне визначення поняття «дитина» міститься у ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. У ст. 6 СК України передбачено, що правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Водночас дитина до досягнення 14 років вважається малолітньою, а у віці від 14 до 18 років — неповнолітньою.

Питання про поділ дітей на малолітніх та неповнолітніх аналогічно вирішується у ст. ст. 31 та 32 ЦК України. Необхідно зауважити, що визнання дитини повністю дієздатною (наприклад, надання особі повної цивільної дієздатності відповідно до ст. 35 ЦК України) не впливає на можливість розглядати її як дитину. 316 Дитина є також фізичною особою, а тому їй належать ті ж самі особисті немайнові права, що й останній.

Однак особисті немайнові права дитини мають деякі специфічні риси, такі як підстави виникнення, строковий характер представництва і захист прав та інтересів своїх дітей батьками, у цих правовідносинах поєднуються інтереси батьків та дітей. Особисті немайнові права охороняються низкою галузей права. У сімейному праві особисті немайнові права займають значне місце. СК України містить спеціальну Гл. 13 «Особисті немайнові права і обов'язки батьків і дітей», яка збила норми, що регулюють особисті відносини батьків і дітей та сприяють формуванню дитини як особистості.

Вони формуються між людьми на основі шлюбу, кровного споріднення, прийняття дітей в сім'ю на виховання. Факт народження дитини, засвідчений у встановленому законом порядку, тобто зареєстрований в органі РАЦСУ, є підставою виникнення особистих немайнових прав і обов'язків батьків і дітей.

Ці права та обов'язки, як і будь-які інші сімейні права та обов'язки, пов'язані з особою їх носія і не мають майнового (економічного змісту) та грошової оцінки. Вони не передаються і не відчужуються. Ці права належать усім без винятку батькам та дітям у рівному обсязі. Основна частина цих прав виникає з моменту народження людини, тобто вони є її природними правами. Вони мають строковий харак-

тер, оскільки належать батькам і дітям, зазвичай, лише до досягнення дітьми повноліття.

Право на сім'ю включає право на створення власної сім'ї, право на проживання у сім'ї та право на повагу до свого сімейного життя (ст. 4 СК України). Щодо права дитини на створення власної сім'ї, то чинне законодавство сприяє здійсненню неповнолітніми особами цього права через введення норми, яка дозволяє за заявою особи, яка досягла шістнадцяти років, за рішенням суду отримати право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам (ч. 2 ст. 23 СК України).

Відповідно до ч. 2 ст. 4 СК України, сім'ю може створити особа, яка народила дитину, незалежно від віку. Так, жінка в будь-якому віці може стати матір'ю, і тим самим створити сім'ю. Згідно з ч. 3 ст. 4 СК України кожна особа має право на проживання у сім'ї. З моменту свого народження дитина стає членом сім'ї своїх батьків, з огляду на що, відповідно до вимог ст. 143 СК України, на батьків покладено обов'язок забрати новонароджену дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я.

Відповідно, з того моменту, коли батьки або інші родичі забрали немовля з пологового будинку, починає здійснюватися право дитини на сім'ю, а саме така його змістовна складова, як право на проживання в сім'ї. Дитина, яка залишена батьками у пологовому будинку або в іншому закладі охорони здоров'я, якщо вона має суттєві вади фізичного і (або) психічного розвитку, а також за наявності інших обставин, що мають важливе значення, і її не забрали інші родичі, не здійснює надане їй законом право на сім'ю через її відсутність або небажання батьків її створити.

Заразом сімейне законодавство сприяє здійсненню права дитини жити та виховуватися в сім'ї, надавши їй право бути усиновленою. Отож дитина може стати членом нової сім'ї і тим самим здійснити своє право на сім'ю. Адже, відповідно до ст. 207 СК України, усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадків, передбачених законом, яке провадиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя.

Ст. 150 СК України закріплює такі обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини: — виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини; — піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; — забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя; — поважати дитину. Передача дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування щодо неї.

Забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини, фізичні покарання ними дитини, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Батьки мають право залучати до виховання дитини інших осіб, передавати її на виховання фізичним та юридичним особам, обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону, моральним засадам суспільства. Право дитини на належне батьківське виховання забезпечується системою державного контролю, що встановлена законом.

Дитина має право противитися неналежному виконанню батьками своїх обов'язків щодо неї, звернутися по захист своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, або безпосередньо до суду, якщо вона досягла чотирнадцяти років.

Відповідно до ст. 171 СК України дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї. Проголошено, що дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана під час вирішення між батьками, іншими особами спору щодо її виховання, місця проживання, у тому числі при вирішенні спору про позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав, а також спору щодо управління її майном. Однак суд має право постановити рішення всупереч думці дитини, якщо цього вимагають її інтереси.

Використані джерела

1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

Коршун З. В.
студент 1 курсу Миколаївського юридичного фахового коледжу
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

ПЕРЕВЕЗЕННЯ ДОМАШНІХ ТВАРИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

До 90 % кинутих тварин гинуть під час війни. Вони не звикли до небезпеки і не розуміють, як шукати собі їжу за межами будинку.

У зв'язку із введенням воєнного стану в Україні відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» та проведенням організованого вивезення (виведення) населення із зон бойових шляхом евакуації, Держпродспоживслужба на період воєнного стану вважає за необхідно пом'якшити правила перевезення домашніх улюбленців та дозволити їх перевезення за відсутності відповідних ветеринарних документів, за таких умов: тварина клінічно здорова; наявність ветеринарно-санітарних паспортів на тварину, результатів відповідних досліджень (за наявності/за можливості); тварини не становлять ризику для здоров'я людей або інших тварин (перевезення проводиться у переносці для тварин; використовуються намордники, ошейники і тварина тримається на міцному повідку під наглядом супроводжувальної особи).

Наразі є прості правила, які допоможуть вберегти домашніх тварин: не залишайте тварин у помешканнях самих; переміщення, прогулянку тварин здійснювати у наморднику, тримати на ланцюгу; на нашійники, переноски для тварин напишіть контактні номери телефонів, за якими можна зв'язатися з власником або опікуном тварини, його близькими родичами або небайдужими людьми, які будуть готові утримувати вашого «друга»; зберіть «тривожну» валізку (документи на тварину, шлейки, посуд для напування, пакет з невеликою кількістю наповнювача, корм та воду).

На період війни пом'якшуються вимоги до документів на вихованців для ввезення до країн ЄС. Дозволено транспортувати домашніх тварин без документів, чіпування та вакцинації. Потрібно лише заповнити форму реєстрації, яку надає місцева влада за місцем прибуття або на своїх сайтах. У ній вказують інформацію про вакцинацію та стан здоров'я, а також контакти господаря.

Тест та щеплення від сказу проводяться після в'їзду, якщо звернутися до ветклініки за місцем перебування.

Для країн, які не входять до ЄС, перелік документів залишається чинним. Якщо немає необхідних документів та щеплень, тварину по-

міщають на тримісячний карантин із можливістю відвідувати вихованця раз на тиждень.

З огляду на бойові дії, які відбуваються в Україні, деякі країни спростили умови виїзду для українців та їхніх тварин за кордон. Польща, Угорщина, Румунія та Словаччина допускають тварин без документів, усе можна зробити на кордоні.

На словацькому кордоні це працює так:

— на всіх чотирьох прикордонних переходах тварин залишають без документів, їм не потрібно мати паспорт чи карту щеплень;

— тварин, які не відповідають звичайним умовам, відправляють на карантин (не менш ніж 5 днів), який влаштовує Словаччина.

— особа, що виїжджає, заповнює форму з необхідними даними на кордоні, яка передається до державної ветеринарної адміністрації (JVVPS). SEPS передасть форму на конкретну станцію, де тварина буде поміщена на карантин;

— вона буде на зв'язку з господарем і поверне йому тварину після карантину; — організація «Чехословацька програма кастрації» готова надати притулок безпритульним тваринам.

Для ввезення тварин до Чеської Республіки порядок такий:

— собаки, коти та тхори можуть в'їжджати в країну без позначення тварини мікрочипом або татуванням, і не потрібні інші документи та експертизи;

— після в'їзду в Чехію на тварин діє 10-денний карантин;

— протягом 72 годин тварина клінічно оглядається приватним ветеринаром, щоб виключити наявність сказу;

— з п'ятого по десятий день карантину тварину повторно оглядають на сказ.

Якщо у тварини немає симптомів сказу, їй роблять щеплення не пізніше ніж у десятий день карантину та видають сертифікат — інші домашні тварини жодним чином не обмежені.

Зверніть увагу на те, що звуки вибухів лякають не лише людей, а й хатніх улюбленців. Вони можуть нервувати, ховатися у темних затишних місцях, втекти під час прогулянки.

Заспокоїти тварину можна медикаментозно (обов'язково проконсультуйтеся з ветеринаром, він допоможе підібрати правильний препарат і дозування), а можна обійтися і без ліків.

Перш ніж давати оголошення про втечу тварини після обстрілу, дослідіть усі таємні куточки квартири — можливо, тварина сховалася там. У стані стресу вона сидітиме тихо і не відгукуватиметься.

Використані джерела

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 27 квітня 2022 року № 2193-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

Крошніна А. М.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ВИРІШЕННЯ КІБЕРСПОРТИВНИХ СПОРІВ

В назві кіберспорту справедливо присутнє слово «спорт», оскільки ці галузі, як правило, досить схожі. Комп'ютерний спорт як унікальне соціальне явище, створене завдяки стрімкому розвитку інформаційних і розважальних технологій, сьогодні є не лише самостійною субкультурою, але й невід'ємною складовою спорту.

Загальні основи кіберспорту подібні до традиційних видів спорту: кваліфіковані спортсмени (гравці), яких підтримують шанувальники та спонсори, конкурують один з одним у живих виступах.

Кіберспорт стрімко розвивається у світі та наразі вже стає серйозним конкурентом для традиційних видів спорту. Сьогодні кіберспорт офіційно визнаний видом спорту в багатьох країнах світу. В Україні Комісія з визнання видів спорту внесла кіберспорт до офіційних видів спорту України 7 вересня 2020 року.

На думку Антона Сотіра, юриста ЮФ Kellerhals Carrard «Більшість юридичних питань пов'язаних з кіберспортом регулюються національним правом, залежно від того, де знаходиться організація та яке право обрали сторони контракту, оскільки в кіберспорті майже відсутнє регулювання з боку спортивних федерацій як на міжнародному, так і на локальному рівні». [1]

Сьогодні регулювання кіберспорту як на міжнародному, так і на національному рівні недостатньо розвинене. На міжнародному рівні «законодавцем» можна назвати галузеву кіберспортивну організацію International e-Sports Federation (IeSF), до лав якої наразі входять 54 країни-члени.

Що стосується України, то наразі законодавче регулювання галузі кіберспорту відсутнє. Однак в Україні створено чимало кіберспортивних організацій та осередків, які поширюють індустрію та кібергравців на національному та міжнародному рівнях. На думку багатьох правників наразі українське право потребує суттєвих змін аби привернути увагу кіберспільноти.

Кіберспортивні спори, враховуючи нерегульованість цієї індустрії, зазвичай вирішуються в переговорному порядку або за допомогою медіації. У виняткових випадках сторони звертаються до суду відповідної юрисдикції чи арбітражу (наприклад, ACES при WESA (Arbitration Court for ESports)). Допомогти у вирішенні спорів у цій сфері можуть також відповідні кіберспортивні організації чи федерації. [2]

Найчастіше спори трапляються між клубами та гравцями, виробниками ігор та організаторами змагань. Предметом спору в більшості випадків є порушення договірних зобов'язань або порушення прав інтелектуальної власності. Спірними можуть бути питання спонсорства, порядку стрімінгу гри гравцями клубу, трансферу гравців від одного клубу до іншого, звільнення гравців за вживання допінгу, маніпулювання результатами. невідвідування обов'язкових турнірів, дострокового розірвання договору, розподілу виграшів або роялті тощо.

Водночас організатор турніру, який проводить його без отримання відповідної ліцензії, може стати порушником авторських прав на гру, прав на торговельні марки з назвою гри, а також на зображення персонажів, які правовласник зареєстрував для продажу символіки та товарів.

Варто зазначити, що в Україні відсутнє достатнє регулювання не лише кіберспорту, але й спорту загалом. Однак, на відміну від класичного спорту, в кіберспорті поки що не існує збалансованого регулювання з боку незалежних міжнародних спортивних федерацій. Тому спори підлягають вирішенню, як і будь-яке інше правове питання — через суд або арбітраж, але без врахування будь-якої спортивної та кіберспортивної специфіки спорту.

Що стосується міжнародного арбітражу, то кіберспортивні спори можуть вирішуватися в CAS (the Court of Arbitration for Sport, Lausanne) або у спеціальному кіберспортивному арбітражному суді ah hoc ACES при WESA (Arbitration Court for ESports). Якщо сторони, які уклали арбітражну угоду (арбітражне застереження) відсутній пункт, щодо передачі спору на розгляд до арбітражної інстанції або за яким правом країни буде вирішуватися арбітражний спір, повинні посилатися на Нью-йоркську Конвенцію про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 року. Варто зазначити, що багато спорів, на жаль, взагалі не вирішуються, оскільки гравці або не знають про свої права, або суми спорів незначні, або механізми виконання рішень достатньо складні (особливо, якщо постає питання виконання рішення за кордоном). [3]

Отже, відносини у сфері кіберспорту швидко розвиваються, що тягне за собою виникнення суперечок між його суб'єктами. Проте сьогодні відсутня ефективна система для розгляду зазначених спорів. Тому існує нагальна потреба створення дієвої системи органів з роз-

гляду спорів у сфері кіберспорту як на національному, так і на міжнародному рівні. В Україні необхідно прийняти відповідні законодавчі акти, зокрема, «Спортивний кодекс», який буде регулювати спортивно-правові відносини між спортсменами, кіберспортсменами, національними асоціаціями, федераціями і вирішувати спортивні та кіберспортивні спори.

Використані джерела

1. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/kibersport--ce-vam-ne-igri.html>
2. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/pyat-zapitan-yuristu-pro-kibersport.html>
3. <https://www.laudis.ua/blog/ua/esports-relevance-and-future-perspective-for-the-provision-of-legal-services-for-esports-in-ukraine-ua/>

Муштян В. О.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

КІБЕРСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЗМІНУ СТРУКТУРИ СВІТОВОГО РИНКУ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР

На сучасному етапі розвитку людства інформаційні технології використовуються в усіх сферах життя людини, зокрема в освіті, науці, роботі, повсякденному житті. Процес інформатизації зачепив також ігрову індустрію, адже сьогодні відео ігри позиціонуються як дещо більше, ніж просто складова сфери розваг. Велика різноманітність варіацій проведення дозвілля перетворюється на можливість отримання заробітку, трансформуючи улюблене хобі в роботу. Одним з таких шляхів на просторах ігрової арени є кіберспорт.

Змагальні комп'ютерні ігри, або кіберспорт, — це феномен, який став одним з елементів сучасної цифрової молодіжної культури, однак його вивчення досі стикається з низкою труднощів. По-перше, з боку наукового співтовариства відсутнє розуміння важливості кіберспорту як феномена культури. По-друге, досі наявне переконання, що комп'ютерні ігри призначені виключно для дітей та безробітних. По-третє, у багатьох країнах кіберспорт викликає консервативне відторгнення [1].

Серед вітчизняних досліджень слід назвати роботу К. О. Горової та Д. А. Горового, присвячену аналізу сучасних тенденцій розвитку

самого ринку кіберспорту. Дослідники зазначають, що проведення турнірів з кіберспорту є основним джерелом залучення нових спонсорів та інвесторів, а також популяризації кіберспорту в усьому світі [2].

В епоху розвитку цифрових технологій одним з найбільш поширених цифрових товарів є відеоігри. Довгий час вони вважалися долею підлітків та фанатів ігрової індустрії, але нині стали сучасним трендом, що констатує М. Мікер у своєму звіті «Internet Trends 2018» [3]. Сьогодні в комп'ютерні ігри грають 2,6 млрд. осіб, у 1995 році цей показник становив лише 100 млн. Таке зростання пов'язане з популярністю ігор, в яких бере участь значна кількість гравців, включаючи постійно зростаючий процент аудиторії середнього віку та збільшення частки жінок серед числа геймерів. Ключовою умовою створення якісного продукту є значне фінансування, тому країни, де існують компанії — розробники відеоігор з високим інтелектуальним капіталом, як правило, мають більш значний рівень інвестування в ІТ-сферу. На сучасному етапі виробництво відеоігор є престижним та прибутковим бізнесом навіть в період економічної нестабільності. Так, за часи американської кризи 2008 року ігрова промисловість принесла країні більше 11 млрд. дол. прибутку [4].

З метою визначення ступеня впливу електронного спорту на структуру світового ринку комп'ютерних ігор необхідно встановити межі сучасного розуміння кіберспорту. Кіберспорт вже є визнаною спортивною дисципліною світового рівня, ігровими змаганнями з використанням комп'ютерних технологій, де комп'ютер моделює віртуальний простір, всередині якого відбувається протистояння. В електронному спорті, як правило, культивуються ті дисципліни, які здатні принести доходи, яскравим прикладом яких стали дві найпопулярніші сьогодні ігри «Dota 2» та «LoL».

Традиційні та цифрові медіа, а також спортивні бренди нині допомагають ігровій індустрії у створенні ефективної реклами. Це партнерство є стратегічно та комерційно обґрунтованим. Вже сьогодні можна побачити фінали чемпіонатів з «League of Legends» і «Dota 2» на звичайному телебаченні, а раніше їх транслювали виключно в Інтернеті.

Варто зазначити, що популяризація комп'ютерних ігор сприяє інтенсифікації розвитку суміжних продуктів, зокрема сервісів ігрового стрімінгу (безперервної передачі мультимедійних даних), таких як «Twitch» та «YouTube Gaming», де можна дивитись їхнє відеопродження, що для сучасної молоді є альтернативою телебачення. Крім того, на основі комп'ютерних ігор навіть знімають високобюджетні фільми (у 2016 році на екрани вийшли кінокартини «Warcraft» та «Assassin's Creed», зняті за мотивами однойменних відеоігор).

Кіберспорт у багатьох країнах світу є розвиненою галуззю. Та надзвичайний прорив стався у 2018 році, коли Міжнародний олімпій-

ський комітет визнав кіберспорт офіційним видом спорту. Тому вже у 2024 році кіберспорт буде включено до програми Олімпійських ігор.

7 вересня 2020 року — кіберспорт було офіційно визнано видом спорту в Україні. Наприкінці 2020 утворився кіберспортивний медіа-холдинг WePlay Esport. Вищі навчальні заклади відкривають спеціалізовані курси з кіберспорту і суміжних дисциплін[5].

На підставі проаналізованих даних функціонування систем електронного спорту можна розглядати як позитивну економічну складову організаційно-правової структури держави. Кіберспорт — це не тільки новий вид спорту, популярний серед сучасної молоді, але й великий медійний ринок. Реклама і маркетинг в галузі мають величезні перспективи, адже кіберспорт — це відмінна сфера для просування різних продуктів.

Варто зазначити, що кіберспорт у нашій країні розвивається з шаленою швидкістю. Головне, що це відбувається на всіх рівнях: і на рівні держави, і на бізнес-рівні, і в суспільстві в цілому.

Ринок комп'ютерних ігор є одним з найбільш динамічно зростаючих ІТ-ринків у світі. Це шлях у майбутнє, куди прямують розвинуті цивілізації.

Використані джерела

1. Горова К. О., Горювий Д. А., Кіпоренко О. В. Основні тенденції розвитку ринку кіберспорту. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2016. № 4 (2). С. 51–55. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr20164%282%2912>.
2. Meeker M. Internet Trends 2018. URL: <https://www.kleinerperkins.com/perspectives/internet-trends-report-2018>.
3. Олійник К. О. Комп'ютерні ігри як фактор іміджевого розвитку України. 2016. URL: <https://www.kleinerperkins.com/perspectives/internet-trends-report-2018>.
4. Washington Post-UMass Lowell — Online video gaming among teens and young adults. URL: https://www.washingtonpost.com/politics/polling/washington-postumass-lowell-online-video-gaming/2018/03/09/c92b0bb0-23a1-11e8-946c-9420060cb7bd_page.html?noredirect=on.
5. ПРАВДА ТУТ. NEWS 2021. URL: <https://pravdatutnews.com/society/2021/12/06/10604-shcho-take-kibersport-dosvid-ta-perspektyvy-ukrayiny>

Неживова Т. Ю.

*студента 3 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ОСОБЛИВОСТІ АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЗА ДОГОВОРОМ ЧАРТЕРУ (ФРАХТУВАННЯ)

Сучасне цивільне законодавство України має ряд окремих видів договорів, що регулюють питання перевезення. Цікавим та неоднозначним залишається договір чартеру або по-іншому фрахтування. Ст. 912 Цивільного кодексу України передбачає, що за договором чартеру одна сторона, що іменується фрахтівником зобов'язується надати другій стороні — фрахтувальникові за плату всю або частину місткості в одному чи кількох транспортних засобах на один або кілька рейсів для перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти або з іншою метою, якщо це не суперечить закону та іншим нормативно-правовим актам[2, гл. 64, ст. 912]. Це положення охоплює характерну особливість даного договору — можливість заздалегідь визначити конкретний транспортний засіб, та його частину або приміщення, в яких буде розташований об'єкт перевезення. У звичайному порядку по договору перевезення вирішення даного питання переходить до самого перевізника, на його розсуд.

Незважаючи на те, що й досі ведуться дискусії з приводу місця договору фрахтування в системі цивільного права, адже його ознаки дають право віднести його до роду договорів про передання майна в користування. Якщо транспортний засіб винаймається разом з екіпажем, то до договорів найму. Кінцева мета укладання договорів чартеру залишається вирішальним моментом. Нею являється саме переміщення різноманітних об'єктів, пасажирів, що повертає його у правове поле перевезень. [5, с. 94]

В залежності від обраного виду транспорту треба враховувати окремі особливості притаманні відносинам щодо морських, річкових чи повітряних суден.

За п. 104, ч. 1, ст. 1 Повітряного кодексу України чартерне повітряне перевезення — нерегулярне повітряне перевезення, що здійснюється на підставі договору чартеру (фрахтування), за яким авіаперевізник надає фрахтівнику або фрахтівникам за плату визначену кількість місць або всю місткість повітряного судна на один або декілька рейсів для перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, що зазначені фрахтівником. [1, п. 104, ч. 1, ст. 1; 3, п. 6]

Законодавець визначає ряд видів чартерних перевезень в залежності від мети перевезення та способу фрахтування, що визначає особливості в умовах перевезень:

Чартерний рейс із бізнес-метою для якого фрахтується все повітряне судно однією фізичною або юридичною особою виключно для власних потреб. За таким договором забороняється продаж квитків третім особам. При виконанні такого чартерного рейсу кількість пасажирів, які перевозяться, не може перевищувати 15 осіб, а вага вантажу — 2 тонни; [3, п. 1.5].

Чартерний рейс з попереднім бронюванням або «неспеціалізована група» — для його виконання фрахтується вся ємність повітряного судна одним або декількома фрахтувальниками з метою перепродажу громадянам на умовах, визначених самим фрахтувальником.

Чартерний рейс «Інклюзив тур» — повітряне судно фрахтується на тих самих умовах, що й за попереднім бронюванням, з поправкою, що вартість послуг складається з вартості перевезення в обох напрямках, проживання в готелі та/або іншого наземного обслуговування, які пропонуються туроператором.

Чартерний рейс «спеціалізована група» — відбувається фрахтування всієї ємності повітряного судна одним фрахтувальником для перевезення групи осіб, без права перепродажу третім особам. Зазвичай винаймається для перевезень на певні події.

Вантажний чартерний рейс — вся ємність повітряного судна фрахтується одним або декількома фрахтувальниками для перевезення вантажу.

Чартерний рейс із спеціальною метою — пов'язаний з гуманітарними перевезеннями в Україну або з України; перевезеннями вищих посадових осіб та офіційних делегацій; перевезеннями для забезпечення робіт з ліквідації стихійного лиха, авіаційних та інших подій, санітарними перевезеннями, перевезення вантажу «200». [3, п. 1.5]

Кожен авіаперевізник повинен отримати дозвіл на здійснення чартерних перевезень, рішення про надання якого розглядається Укравіатрансом, після подання заяви. Такий дозвіл видається не більше ніж на один сезон ІАТА, період якого чітко визначений нормативними актами. Така умова підлягає виконанню як для українських, так і для іноземних авіаперевізників.

Також на чартерні перевезення не розповсюджуються ряд положень. До них входять строки чинності квитків на рейс та їх продовження — квитки за чартером мають чинність виключно у день здійснення чартеру та на визначений рейс. Не діють положення про тарифи та збори в аеропортах, що чинні для звичайних перельотів. Можливість бронювання на чартерні рейси відсутня. До таких перевезень не застосовується правила загальної процедури повернення коштів за невикористаний квиток.

Ще одною складністю, яка окрім повітряних, розповсюджується й на морські перевезення, є те, що під час експлуатації суден сьогодні

ні укладаються договори на основі проформ. Такого роду документ висвітлює детальні умови щодо оплати перевезення будь-якого виду об'єктів та затверджений міжнародними та іноземними організаціями. З одного боку це спрощує укладання договору через використання вже готового шаблону, але в цей час проформа дає інформацію виключно про послугу та її вартість, уникаючи правові аспекти. Складання проформи не тягне за собою жодних зобов'язань у клієнта та відповідно не є розрахунковим документом.

Договір чартеру є реальним, тобто дійсним після оплати фрахтівником суми за рейс.

При чартерних рейсах місця — визначений блок на судні, викупаються фрахтівником одразу без врахування чи буде перепродані всі квитки. Таким чином фрахтівник, наприклад, туроператор бере на себе відповідальність та ризики, що стосуються заповнення судна. Відповідно саме сторона, яка замовляє чартерний рейс несе збитки у разі не заповнення найманого блоку на літаку. Тому що, повторимося, необхідні місця оплачуються одразу туроператором з подальшим перепродажем квитків своїм клієнтам. Тому обмеження щодо чартерних перевезень, а саме визначення положень, що не розповсюджуються на перевезення за договором чартеру, встановлені законодавцем у правилах повітряних перевезень певним чином захищають фрахтівника. Так відсутність можливості бронювання гарантує реальний продаж квитків, без ризику відмови клієнта. Відповідно фрахтівник бачить реальну картину продажу квитків. Неможливість повернення грошей за невикористаний квиток забезпечує повернення суми туроператору за вже оплачені ним місця на рейс, за рахунок стовідсоткового продажу місць.

З іншого боку, є позитивні сторони і для користувачів чартерних рейсів. Всі збори та податки, які передбачені в аеропорту на чартерні рейси не розповсюджуються, так як при укладанні договору з туроператором одразу виконуються всі необхідні процедури та відповідно всі питання вирішуються між авіаперевізником та фрахтівником, а не авіаперевізником та пасажиром. Цей момент для клієнтів є безумовно вигідним. Але є підводні камені, адже в результаті за всі форсмажорні обставини, наприклад непередбачені посадки, скасування рейсу, авіаперевізник у відносинах з пасажиром чартерного рейсу відповідальність нести не буде. Тому що по факту угода укладена не з ним, а з фрахтівником.

Для самих фрахтівників перевезення за договором чартеру є складним в плануванні. Одна справа окремо винайманий рейс для спеціальної мети. Коли група людей доставляється в один пункт.

Зовсім інша справа, якщо у турі необхідні пересадки, тому що важлива річ, щоб між рейсами був мінімальний час очікування. Тому

що мова йде про блок винайманих місць на регулярному рейсі, відповідно маршрут не під лаштований під потреби фрахтівника.

Третя та найскладніша ситуація виникає у разі, коли особи, які займають місця у блоці летять в різні кінцеві пункти. В такому разі туроператор має спланувати переліт кожного, враховуючи необхідні пересадки між рейсами, на які укладено договори чартеру.

Таким чином, перевезення за договором чартеру є дешевші, але значно ризиковіші та складніші, як для фрахтівників, особливо як турагенції, чия діяльність повністю на цьому побудована, так і для пасажирів, які не зможуть звернутися напряму до авіаперевізника.

Використані джерела

1. Повітряний кодекс України: Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17?find=1&text=%D1%87%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B5%D1%80#w1_9. Мова українська.
2. Цивільний кодекс України: нормативний документ// Відомості Верховної Ради України. Суми: ТОВ «ВВП НОТІС», 2020. с. 376.
3. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу»: Державна авіаційна служба України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z014119?find=1&text=%D1%87%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B5%D1%80#w1_7. Мова українська.
4. Про затвердження Правил виконання чартерних рейсів: Міністерство транспорту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0461-01#Text>, вільний. Мова українська.
5. Попов В. А. Місце договору чартеру (фрахтування) у цивільному праві України: наукова стаття // Юридичний науковий електронний журнал. Електронні дані. № 2. 2021. с. 92–94. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2021/23.pdf, вільний. — Мова українська.
6. Чемеринська О. О. Порядок укладення договору повітряного чартеру: наукова стаття // Правознавство. Київ. с. 418. Мова українська.
7. Навчальні матеріали онлайн: Договір чартеру (фрахтування). URL: https://pidru4niki.com/1886031357267/pravo/dogovir_charteru_frahtuvannya, вільний. Мова українська.

Осадчий Д. В.

студента 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ КІБЕРСПОРТУ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Розпочинаючи з 2010 року кіберспорт, як окрема індустрія в Україні сформувалася повністю як на національному так і міжнародному рівні. Були створені професійні кіберспортивні організації, які брали участь у міжнародних турнірах з різних ігрових дисциплін: Counter-Strike, FIFA, World of Tanks, Starcraft в різних мультиюрисдикційних площинах (США, Південна Корея, Австралія, Китай тощо).

На відміну від інших видів спорту, кожна дисципліна у кіберспорті має свого розробника та власника авторських прав. Власник авторських прав контролює процес використання та поширення його гри.

Власник авторських прав може обрати один із декількох законних варіантів та механізмів, що регулюють використання його інтелектуальної власності для турнірів у кіберспорті. Це може варіюватися від низького рівня контролю, що дозволяє користувачам використовувати свою гру для проведення чемпіонатів безкоштовно з мінімальними формальностями, до більшого рівня контролю правил та угод, що регулюють проведення ігор та дохід від змагань.

В останньому сценарії видавець самостійно продає право шляхом укладання ліцензійної угоди (ліцензія на проведення турнірів) за винагороду. Видавець може контролювати проведення змагань лише завдяки тому, що зареєстрував назву гри, як торговельну марку, або у разі чого може заборонити будь-кому комерційне використання назви гри.

Таким чином, власники авторських прав своїми діями можуть або сприяти розвитку якоїсь дисципліни, або її стримувати, обмеживши доступ до неї.

Загалом правові аспекти в даній індустрії регулюються національним законодавством країн світу. Але на жаль в Україні не існує спеціалізованого законодавства про спорт, яке регулювало б юридичні питання враховуючи спортивну специфіку кіберспорту. Якщо порівнювати класичний спорт відносини між стейкхолдерами (фізичні або юридичні особи, які мають законний інтерес у діяльності організації, які залежать від неї або впливають на її діяльність) кіберспортивна індустрія не регулюється законами, нормативними актами чи правилами спортивних федерацій або асоціацій. Між зацікавленими сторонами укладаються відповідні угоди.

У нашій державі правове регулювання щодо надання легальних юридичних послуг на договірні взаємовідносини у тому числі укладання спонсорських угод на спонсорство кіберспортивних турнірів між видавцем комп'ютерних ігор, організаторами турнірів та кіберспортсменами в кіберспортивній індустрії регулюється наступними нормативно-правовими актами а саме: Цивільний кодекс України; Господарський кодекс України; Кодекс законів про працю; Закон України «Про рекламу».

Ключовою проблемою кіберспорту на міжнародному рівні є відсутність єдиних «правил гри» для всіх суб'єктів із суворою регламентацією правил, та пов'язаних з ними потужних правових механізмів для їх виконання не існує, як приміром це відбувається у футболі, хокеї, баскетболі, де таку роль виконують Міжнародні спортивні організації FIFA, NHL, NBA. Законодавство багатьох країн світу не має специфічних законів притаманних саме на ринку кіберспортивної індустрії.

Договори у сфері реклами та спонсорства за своєю природою є договорами про надання послуг. Відповідно до ст. 901 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України), за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається у процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором. [1]

Згідно зі ст. 638 ЦК України, договір вважається укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Істотні умови договору — це умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів цього виду, а також всі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди. [1]

Відповідно до ст. 1 та п. 1 ст. 5 Закону України «Про рекламу» спонсорство це добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними та юридичними особами будь-якої діяльності з метою популяризації виключно свого імені, найменування, свого знака для товарів і послуг. У теле-, радіопередачах, матеріалах в інших засобах масової інформації, видовищних та інших заходах, які створені і проводяться за участю спонсорів, забороняється наводити будь-яку інформацію рекламного характеру про спонсора та/або його товари, крім імені або найменування та знака для товарів і послуг спонсорів. [2]

У телепередачах забороняється наводити будь-яку інформацію рекламного характеру, яка подається у вигляді дикторського тексту та/або звукового супроводу, про спонсора — виробника алкогольних напоїв, його ім'я (найменування) та/або знак для товарів і послуг, що належить спонсору.

Використані джерела

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про рекламу: Закон України від 11 липня 2003 р. № 1121-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр>.

Павлишко Д. О.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КІБЕРСПОРТІ

На сучасному етапі розвитку людства інформаційні технології застосовуються в різних сферах людського життя, включаючи освіту, науку, роботу, повсякденне життя. Процес інформатизації також вплинув на ігрову індустрію, оскільки відеоігри зараз позиціюються не тільки як частина індустрії розваг. До проблеми інтелектуальної власності у кіберспорті зверталися такі вчені, як Лавренюк О., Лазнева І., Ткалич М., Фасій Б. тощо. Дослідники зазначають, що проведення турнірів із кіберспорту є основним джерелом залучення нових спонсорів та інвесторів, а також популяризації кіберспорту в усьому світі.

Усі види дозвілля перетворюються на можливість заробітку, перетворюючи ваше улюблене хобі на роботу. Одним із напрямків в ігровій сфері є кіберспорт [3, с. 63].

Кіберспорт — це сфера «винагороджування» для професіоналів ІР, оскільки одними з найбільш важливих і прибуткових активів у цій галузі є торгові марки, комп'ютерні програми, трансляції турнірів, ігрові персонажі, комп'ютерна графіка, мистецтво та музика, щоб назвати лише кілька. Спонсорство та реклама в потокових медіа є значним джерелом доходу для індустрії кіберспорту.

Рекламодавці змагаються один з одним, щоб показати свої торгові марки або назви брендів в онлайн-конкурсах. Спонсорами та рекламодавцями в цій галузі є всілякі компанії: від технологічних гігантів (AMD, Intel, Logitech і HTC) до автомобільних брендів (Mercedes, BMW, Toyota, Volkswagen). Своєю моделлю розвитку кіберспорт багато в чому повторює тенденції традиційних видів спорту.

Наприклад, вже є брендові гравці, такі як s1mple в CS:GO або Dendi в Dota 2 — як Крістіану Роналду у футболі або Новак Джокович у тенісі. Але є велика різниця. На відміну від футболу чи тенісу,

будь-яка кіберспортивна дисципліна є інтелектуальною власністю розробника гри. Наприклад, найпопулярніші Dota і Counter-Strike є власністю американської компанії Valve Corporation, яка завжди має останнє слово в будь-якому питанні щодо використання гри.

На відміну від інших видів спорту, кожна кіберспортивна дисципліна має своїх розробників і власників авторських прав. Власники авторських прав контролюють використання своїх ігор. Видавці комп'ютерних ігор (власники авторських прав) можуть вибирати з безлічі правових варіантів і механізмів для регулювання використання їхньої інтелектуальної власності в кіберспортивних змаганнях.

Це може варіюватися від низькорівневих елементів керування, які дозволяють користувачам використовувати свої ігри для безплатного проведення турнірів із мінімальними формальностями, до контролю вищого рівня над правилами та протоколами, які регулюють гру та прибутки від турнірів. В останньому випадку видавець самостійно продає права шляхом укладання ліцензійної угоди (ліцензії турніру) за плату. Видавці можуть керувати тим, як грати в ігри, за допомогою торгової марки назви гри, або вони можуть заборонити будь-кому використовувати назву гри для комерційного використання.

Таким чином, правовласники своїми діями можуть або сприяти розвитку якоїсь дисципліни, або її стримувати, обмеживши доступ.

Зазвичай кіберспортивні ігри — це шутери від першої особи, стратегії реального часу і спортивні симулятори. Подібно до звичайного спорту, конкретні ігри називаються дисциплінами.

Ігри-симулятори, в яких треба керувати військовою та звичайною технікою, наприклад World of Tanks, World of Warships. Та, власне, симулятори інших спортивних ігор: футболу, хокею, баскетболу [1].

Економічно розвинені країни активно підтримують кіберспорт, будуючи арени в університетах і коледжах і надаючи стипендії кіберспортсменам. У США їх 64, і це стратегічні кроки, спрямовані на розвиток галузі з довгостроковими інвестиціями, які принесуть дивіденди найближчим часом. В Україні ситуація дещо інша, оскільки у нас є кілька аматорських кіберспортивних федерацій та федерацій з окремих кібердисциплін. Однак вони досі працюють без державної підтримки [2, с. 82].

Підсумовуючи дане дослідження, слід зробити висновок, що за відсутності юридичного визначення кіберспорт слід розуміти як інтернактивну фізичну активність, яка веде до спортивних змагань у комп'ютерних іграх, де гравці можуть розвивати свої фізичні та інтелектуальні навички. Існує нагальна потреба визнати кіберспорт спортом і зміцнити його правовий статус. Це має велике значення і для дотримання прав інтелектуальної власності, котрі використовуються в процесі кіберспортивної діяльності.

Використані джерела

1. Гонка развлечений: как киберспорт может перезагрузить экономику. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2018/08/7/639373/>.
2. Лавренюк О. Кіберспорт і права інтелектуальної власності. Національний юридичний журнал Теорія і практика. 2019. С. 81–83.
3. Лазнева І. О., Цараненко Д. І. Кіберспорт та його вплив на зміну структури світового ринку комп'ютерних ігор. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 22. Ч. 2. С. 63–67.

Патока В. В.

*студентка 3 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ПОНЯТТЯ САМОПРЕДСТАВНИЦТВА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Проблема визначення поняття представництва, а також виявлення його юридичної сутності належить до найбільш дискусійних проблем цивільної науки. У працях вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених дослідженню представницьких відносин, неодноразово піднімалося це питання, а також висувалися різні його концепції.

Юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), через представника.

Вказані положення передбачені в ч. 3 ст. 56 Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПК України), ч. 3 ст. 58 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) та ч. 3 ст. 55 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАС України), ідентичні за змістом. Зазначені положення законодавчо дозволяють юридичним особам обстоювати свої права й інтереси в суді без залучення адвокатів. Загалом самопредставництво вперше закріплено у процесуальному законодавстві, однак саме явище не є новим, оскільки раніше юридичні особи могли брати участь у справах через уповноважених відповідно до статуту органів [2].

За загальним правилом, що побутує в теорії права, самопредставництво юридичної особи — це право одноосібного виконавчого органу (керівника) чи голови (уповноваженого члена) колегіального виконавчого органу безпосередньо діяти від імені такої особи без до-

віреності, представляти її інтереси відповідно до закону, статуту, положення.

На думку М. Шпака, інституті самопредставництва має суперечний характер, адже викликає колізію щодо виключного представництва адвокатами в суді, не беручи до уваги винятки, передбачені законодавством [3, с. 174].

У постанові від 23 листопада 2020 р. у справі № 908/592i/19 ВС вказав, що визнання особи такою, яка діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи без додаткового уповноваження/довіреності [5].

Отже, відмінність самопредставництва та представництва полягає в тому, що перше має місце лише в разі представлення інтересів юридичної особи особою, повноваження якої передбачені внутрішніми документами такого підприємства (наприклад, у разі представництва юридичної особи керівником, повноваження якого зазначені у Статуті та/або Єдиному державному реєстрі), якщо ж особа діє на підставі довіреності, то вказана ситуація є не чим іншим, як представництвом.

На відміну від переліку носіїв права на самопредставництво, перелік документів, що підтверджують таке право, є вичерпним. Це: закон, статут, положення, трудовий договір (контракт). Загальний аналіз положень процесуальних кодексів України дає підстави для висновку, що визнання особи, яка діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні або трудовому договорі (контракті) було чітко визначено її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень) без права юридичної особи, без додаткового повноваження (довіреності).

Дуже часто на практиці особи, уповноважені на представництво інтересів юридичної особи, мають намір підтвердити свої повноваження самопредставництва довіреністю. Згідно із ч. 1 ст. 244 ЦК України, представництво, засноване на договорі, може здійснюватися за довіреністю. Відповідно до ч. 3 ст. 244 ЦК України довіреність — це письмовий документ, який видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами.

Довіреність на вчинення правочину представником може бути надана особою, яку представляють (довірителем), безпосередньо третій особі. ВС у складі колегії суддів Касаційного господарського суду в ухвалі № 917/751/19 від 9 червня 2020 р. дійшов висновку, що надання довіреності на представника саме собою виключає самопредставництво юридичної особи.

Касаційний суд зазначив, що згідно із ч. 3 ст. 56 ГПК України, юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у

справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), чи через представника. Відповідно до приписів ч. 1 ст. 58 ГПК України представником у суді може бути адвокат чи законний представник. Отже, довіреність на підтвердження повноважень не може бути використана в порядку самопредставництва.

Підводячи підсумок можна сказати, що наведені вище положення законодавства передбачають можливість здійснення процесуального представництва юридичної особи як у порядку самопредставництва, так і іншими особами, як представниками юридичної особи.

Положеннями ч. 4 ст. 56 ГПК України розмежовано такі юридичні категорії, як «самопредставництво» і «представництво». За загальним правилом цивільного законодавства, самопредставництво — це право одноосібного виконавчого органу (керівника) чи уповноваженого члена колегіального виконавчого органу безпосередньо діяти від імені такої особи без довіреності, представляти її інтереси через закон, статут, положення.

Категорія «самопредставництво» уперше закріплена у процесуальному законодавстві, проте саме явище не є новим, його можна характеризувати як вид процесуального представництва, за якого керівник або інша особа, уповноважені діяти від імені юридичної особи на підставі закону, статуту, положення, трудового договору або контракту.

Використані джерела

1. Конституція України від 1 січня 2020, п. 27 IX. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.
2. Цивільний кодекс України від 07 травня 2022, п. 2079-IX // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. — 392 с.
4. Курило М. П. Етапи становлення представництва як міжгалузевого процесуального інституту // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. Херсон, 2013. Вип. 4, т. 1. Режим доступу: hero.sau.sumy.ua/bitstream/123456789/2380/1/Курило_стаття.pdf.
5. Світлична Г. О. Новели інституту представництва в цивільному судочинстві: проблеми теорії та правозастосування // Актуальні питання цивільного та господарського права : науково-практичний журнал. 2007. № 1 (2). С. 41–47.

Понсуйко Д. К.
студента 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В КІБЕРСПОРТІ

Захист прав інтелектуальної власності — відповідальний етап у управлінні нею. Без наявності ефективної системи захисту всі результати попередніх дій, що пов'язані з її створенням, правовою охороною й використанням можуть бути зведені нанівець. У наш час фактор захисту прав набуває ширшого значення ще та тому, що в зв'язку із швидким розвитком технологій виникла можливість порушення прав в таких обсягах, що були неможливими кілька десятиліть тому.

Типовими порушеннями авторського права та суміжних прав, відповідно, що дають підстави до судового захисту, є вчинення будь-якою особою дій, що порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав; піратство у сфері авторського права та суміжних прав; плагіат; ввезення на митну територію України без дозволу осіб, що мають авторське право та суміжні права, примірників творів (зокрема та комп'ютерних програм й баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення; вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права та суміжних прав; будь-що дії, свідомо спрямовані на обхід технічних засобів захисту авторського права й суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження та застосування засобів задля такого обходу; підроблення, зміна або вилучення інформації, зокрема у електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права та суміжних прав або особи, котра здійснює таке управління; розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права та суміжних прав, з котрих без дозволу суб'єктів авторського права та суміжних прав вилучено або замінено інформацію про управління правами, зокрема у електронній формі.

Продукт, виготовлений зі застосуванням процесу, що охороняється патентом, є новим; є підстави вважати, що зазначений продукт виготовлено зі застосуванням цього процесу й власник патенту не у змозі шляхом прийнятних зусиль визначити процес, що застосовувався при виготовленні цього продукту.

Порушенням прав визнається виготовлення виробу зі застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування задля продажу, зокрема та через Інтернет,

продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його у цивільний оборот чи зберігання такого виробу у зазначених цілях. Виріб визнається виготовленим зі застосуванням запатентованого промислового зразка, коли при цьому використано всі суттєві ознаки промислового зразка.

Вказані далі дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва про реєстрацію права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару, визнаються порушенням його прав: нанесення його на товар чи на етикетку; нанесення його на упаковку товару, застосування у рекламі; запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар. Окрім того, порушенням прав власника свідоцтва на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару є: використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару особою, котра не має свідоцтва про право на його використання; використання зареєстрованого зазначення географічного походження товару, коли цей товар не походить зі зареєстрованого задля цього зазначення географічного місця, навіть коли справжнє місце походження товару чи географічне зазначення його походження використовується у перекладі чи супроводжується словами: «вид», «тип», «стиль», «марка», «імітація» тощо; використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару чи подібного до нього позначення задля відмінних від описаних в реєстрі однорідних товарів, коли таке використання вводить у оману покупців щодо походження товару та його особливих властивостей чи інших характеристик, а також задля неоднорідних товарів, коли таке використання завдає шкоди репутації зареєстрованого зазначення чи є неправомірним використанням його репутації; використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару як видової назви.

Права інтелектуальної власності — це кровноносна система ігрової індустрії. Вони пов'язані як зі засобами розробки ігор, так й з містяться у грі контентом. Наприклад, авторським правом охороняються результати творчої діяльності й художнього самовираження, що використовуються у комп'ютерній програмі (коді), а також графічне, звукове й музичне оформлення гри.

При відсутності належних прав й ліцензійних угод розробники можуть зіткнутися з неможливістю продажу гри й отримання повноцінного доходу від своєї роботи. Все, чим володіють розробники й все, що вони продають (у вигляді ліцензій), є інтелектуальною власністю. По суті, права ІВ — це все, що в них є, а значить, вони вимагають охорони.

Швидкість змін у самій індустрії відеоігор може створювати проблеми у ситуації, коли чинне законодавство, покликане охороняти інновації й стимулювати творчість, відстає від часу й не забезпечує

рішення задля нових чи непередбачених ситуацій. Ці проблеми ще більше ускладнюються тим, що закони, що регулюють сектор відеоігор у одних країнах, не мають аналогів у інших.

Використані джерела

1. Право інтелектуальної власності: академ. курс / за заг. ред. О. А. Підпирого, О. Д. Святоцького. К., 2004. 672 с.
2. Володимир Сиденко. Охорона інтелектуальної власності у Україні: проблеми та розв'язання. С., 2008. 256 с.
3. Олександр Бернатович. Проблеми захисту інтелектуальної власності та шляхи їх вирішення. Р., 2010. 351 с.

Рижка А. В.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ СПОРТИВНИХ СПОРІВ

Розбіжності, конфлікти та суперечки є у всіх сферах життя, але лише з різною кількістю їх учасників, характером, правовими та іншими можливостями вирішення, різними наслідками.

Розбіжності, конфлікти та суперечки трапляються нерідко й у спорті. Але не всі вони є публічними. Багато авторів компетентно, авторитетно та цілком обґрунтовано стверджують, що «...спорт, особливо професійний, не може існувати без конфліктів (конфліктів між спортсменами, спортивними організаціями, тренерами та вболівальниками)».

Сюди можна додати ще можливі численні конфлікти та суперечки між різними групами осіб: тренером та спортсменом, спортсменом та спортивною організацією, спортивним лікарем та тренером, спортивними вболівальниками та спортивною організацією тощо. Про те, що це не надумана ситуація, а взята зі спортивного життя, можна переконатися, якщо подивитися на статистику спортивних конфліктів, які щороку розглядаються різними спортивними дисциплінарними комісіями, апеляційними комітетами, спортивними федераціями, спортивними та іншими судами. На жаль, не така статистика публікується.

«Спорт як вид людської діяльності побудований скоріше на суперництві, аніж на співпраці. Тому не випадково виникає велика кількість суперечок, які є невід'ємним атрибутом більшості спортивних

змагань». Особливості правової природи процесу вирішення спортивної суперечки детерміновані такими обставинами:

– при вирішенні спортивної суперечки до відносин, що виникли, застосовуються не тільки матеріальні та процесуальні норми різних галузей права, а й положення нормативних документів спортивних організацій, які, незважаючи на їх взаємозв'язок, можуть суперечити один одному;

– суб'єкти спорту (особливо спортсмени) обмежені у виборі органів, що вирішують спортивні суперечки, що виявляється у існуванні жорстких (часто нав'язаних) третейських угод, включаючи заборону звернення до органів судової влади держави.

З урахуванням вищевикладеного виникає логічне питання щодо причин зростаючої популярності медіації у вирішенні спортивних суперечок. Інститут медіації досить добре вивчений з теоретичної та практичної точки зору, особливо у тих державах, де медіація інституалізована.

У законодавстві багатьох країн можна знайти офіційні визначення медіації, наприклад: медіація — процедура врегулювання спору (конфлікту) між сторонами за сприяння медіатора (медіаторів) з метою досягнення ними взаємоприйняттого рішення, що реалізується за добровільною згодою сторін. Спортивний арбітражний суд визначає медіацію як необов'язкову та неформальну процедуру, засновану на угоді сторін про добровільне вирішення спору, де кожна сторона бере на себе зобов'язання зробити спробу в сумлінному порядку провести переговори з іншою стороною з метою вирішення спортивної спору.

Юридичною наукою вироблено низку класифікацій критеріїв медіабельності спору.

Об'єктивні чинники визначають можливість проведення медіації в певній категорії справ і полягають у такому: 1) відсутня пряма заборона на проведення медіації; 2) предмет і зміст спору не суперечать моралі та публічному порядку; 3) спір не зачіпає інтересів осіб, які не беруть участі в медіації; 4) законом допускається можливість укладення мирової угоди в певній категорії справ (відносна умова).

Аналіз законодавчих, прикладних (наприклад, правил медіації установ, які надають медіаційні послуги) і наукових джерел дає підстави стверджувати, що оцінка медіабельності спору може проводитися такими суб'єктами:

1) сторонами спору під час вибору найбільш оптимального методу вирішення їхнього спору;

2) медіатором під час розгляду заяви на проведення медіації;

3) судом (якщо законодавством передбачено певну обов'язковість досудової медіації);

4) законодавцем під час визначення сфери, порядку та форм медіації.

Савка К. Д.
студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

КІБЕРСПОРТ ЯК СФЕРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Розвиток сучасних технологій невинно набирає обороти і сьогодні популярною гілкою технологічного прогресу є кіберспорт. Це не лише ігри та дозвілля для відпочинку, а й бізнес, який породжує ряд юридичних питань. Саме тому варто приділити увагу цивільно-правовому регулюванню кіберспорту, адже це досить успішна ніша для юристів, які хочуть розвиватися в цій сфері.

Метою даної статті є характеристика кіберспорту як нової сфери цивільно-правового регулювання.

Розвиток кіберспортивної індустрії та теренах України почав формуватися наприкінці 90-х, початок 2000-х років. Це були невеликі турніри які проводилися у комп'ютерних клубах, де гравці змагалися між собою. Починаючи з 2010 року кіберспорт, як окрема індустрія в Україні сформувалася повністю як на національному та міжнародному рівні. Були створені професійні кіберспортивні організації, які брали участь у міжнародних турнірах з різних ігрових дисциплін: Counter-Strike, FIFA, World of Tanks, Starcraft в різних мультиюрисдикційних площинах (США, Південна Корея, Австралія, Китай тощо). Призові фонди на цих змаганнях наразі складають сотні мільйонів доларів [1].

Щодо визначення поняття кіберспорту, то пропонуються різні за своїм змістом поняття. Так, зокрема, Т. Савчук вважає, що кіберспорт визначається як змагання з відеоігор — це вид спортивної активності, в якій гравці розвивають і тренують як розумові, так і фізичні навички [7]. Д. Марцинишн, зазначає, що це віртуальне змагання у комп'ютерній грі, де беруть участь команди, або окремі гравці [4]. М. Гурська, говорить, що це ігрові змагання з використанням комп'ютерних технологій, де комп'ютер моделює віртуальний простір, середині якого відбуваються змагання [2].

Враховуючи перераховані дефініції, слід запропонувати таке визначення: кіберспорт — це вид інтерактивної спортивної діяльності, результатом якої є спортивні змагання в комп'ютерній грі, в яких гравці розвивають свої фізичні та інтелектуальні навички.

Як слушно зауважив вітчизняний науковець-цивіліст М. О. Ткалич, «характерною рисою сучасного спорту є його суцільна комерціалізація, відповідно, переважна більшість суспільних відносин у сфері спорту є приватними. Приватні відносини у сфері спорту — це пере-

важно майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників, які виникають у зв'язку зі здійсненням спортивної діяльності, і врегульовані нормами приватного права» [5].

На відміну від інших видів спорту, кожна дисципліна у кіберспорті має свого розробника та власника авторських прав. Власник авторських прав контролює процес використання його гри.

Видавець комп'ютерних ігор (власник авторських прав) може обрати один із декількох законних варіантів та механізмів, що регулюють використання їхньої інтелектуальної власності для турнірів у кіберспорті. Це може варіюватися від низького рівня контролю, що дозволяє користувачам використовувати свою гру для проведення чемпіонатів безкоштовно з мінімальними формальностями, до більшого рівня контролю правил та угод, що регулюють проведення ігор та дохід від змагань. В останньому сценарії видавець самостійно продає право шляхом укладання ліцензійної угоди (ліцензія на проведення турнірів) за винагороду. Видавець може контролювати проведення змагань завдяки тому, що зареєстрував назву гри як торговельну марку, або може заборонити будь-кому комерційне використання назви гри.

Таким чином, правовласники своїми діями можуть або сприяти розвитку якоїсь дисципліни, або її стримувати, обмеживши доступ.

Загалом правові аспекти в даній індустрії регулюються національним законодавством країн світу. Однак в Україні не існує спеціалізованого законодавства про спорт, яке регулювало б юридичні питання враховуючи спортивну специфіку кіберспорту. Якщо порівнювати класичний спорт відносини між стейкхолдерами (фізичні або юридичні особи, які мають законний інтерес у діяльності організації, які залежать від неї або впливають на її діяльність) кіберспортивна індустрія не регулюється законами, нормативними актами чи правилами спортивних федерацій або асоціацій. Між зацікавленими сторонами укладаються відповідні угоди (наприклад, про співпрацю між гравцем та клубом, про трансфер гравця від одного клубу до іншого, про організацію змагань, маркетингова угода, ліцензійна угода на проведення турніру, тощо).

В Україні правове регулювання щодо надання легальних юридичних послуг на договірні взаємовідносини у тому числі укладання спонсорських угод на спонсорство кіберспортивних турнірів між видавцем комп'ютерних ігор, організаторами турнірів та кіберспортсменами в кіберспортивній індустрії регулюється деякими нормативно-правовими актами а саме: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Кодекс Законів «Про працю» в Україні, Закон України «Про рекламу».

Однією з ключових проблем кіберспорту на міжнародному рівні є відсутність єдиних «правил гри» для всіх суб'єктів із суворою регламентацією правил, та пов'язаних з ними потужних правових механізмів для їх виконання не існує, як приміром це відбувається у футболі, хокеї, баскетболі, де таку роль виконують Міжнародні спортивні організації FIFA, NHL, NBA. Законодавство багатьох країн світу не має специфічних законів притаманних саме на ринку кіберспортивної індустрії [1].

З 2018 року розвитком кіберспорту в Україні займається Федерація кіберспорту України (UESF) (керівник — Іван Данішевський, що здійснює свою діяльність на всій території України через 23 відокремлені підрозділи).

Діяльність Федерації націлена на розвиток кіберспорту на території України та залучення до цього спортивного напрямку якомога більше молоді та всіх, кого може зацікавити цей молодий для України вид спортивної активності.

7 вересня 2020 року стало знаковою датою — завдяки Федерації Кіберспорту України UESF кіберспорт було офіційно визнано видом спорту в Україні.

З 18 січня по 28 березня 2021 року в Києві проходили змагання за перший Національний Кубок України з кіберспорту. Це сталося вперше в історії після визнання кіберспорту офіційним видом спорту в Україні [3].

Серед інших важливих цілей було зазначено розвиток інфраструктурних об'єктів: створення першого кіберспортивного готелю (на базі готелю «Дніпро» в Києві), а також побудову мультифункціональної кіберспортивної арени за найближчі 3–4 роки [6].

Наразі можна констатувати, що кіберспорт є новою потужною індустрією, яка потребує належного правового регулювання як на національному, так і на міжнародному рівні. Україні необхідно вносити законодавчі зміни у сфері кіберспорту для його подальшого ефективного розвитку та отримання прибутку.

Використані джерела

1. Esports — актуальність та майбутні перспективи надання юридичних послуг в сфері кіберспорту в Україні. 10 жовтня 2020 р. URL: <https://www.laudis.ua/blog/ua/esports-relevance-and-future-perspective-for-the-provision-of-legal-services-for-esports-in-ukraine-ua/>.
2. Заробляти мільйони «граючи». Хто такі кіберспортсмени і як у них все влаштовано. Марія Гурська. 15 серпня 2018 р. URL: <https://espreso.tv/article/2018/08/15/kibersport>.
3. Кіберспорт. Вікіпедія. 31 січня 2021 р. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Кіберспорт8>.

4. Кіберспорт. Як українці заробляють мільйони, граючи у комп'ютерні ігри. Дмитро Марценишин. 5 січня 2017 р. URL: https://espreso.tv/article/2017/01/05/kibersport_yak_zarobyty_milyony_grayuchy_u_kompyuterni_igry.
5. Спортивне право: актуальні проблеми : монографія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. Ю. Голубева та ін. ; голов. ред. Є. О. Харитонов; НУ ОЮА. Одеса: Юридична література, 2018. 240 с.
6. Тепер це офіційний спорт. Як розвиватиметься кіберспорт в Україні та для чого йому держава? Олексій Мандзій. 18 вересня 2020 р. URL: <https://suspilne.media/amp/64059-teper-ce-oficijnij-sport-ak-rozvivatimetsa-kibersport-v-ukraini-ta-dla-cogo-jomu-derzava/>.
7. Що таке кіберспорт та як ця культура розвинена в Україні. Тетяна Савчук. 26 квітня 2018 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/29189982.html>.

Семенова В. О.

*студентка 2 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ВОЄННИМИ ДІЯМИ

Станом на сьогодні не існує єдиного чіткого механізму компенсації шкоди, завданої збройною агресією росії. Однак держава вже оголосила про певні кроки в цьому напрямку. Так, прем'єр-міністр Денис Шмигаль анонсував можливість в майбутньому отримати компенсацію від держави. Він заявив, що у застосунку «Дія» можна буде зареєструвати інформацію про пошкоджене та зруйноване майно громадян України для отримання відшкодування збитків, завданих війною. Зазначимо, що станом на дату цієї публікації така функція в «Дії» ще не доступна.

На даному етапі, конкретний механізм компенсації збитків, спричинених війною, поки ще не розроблений. Однак вже зараз постраждалим важливо належним чином підготуватися до компенсації збитків у майбутньому.

Перш за все, необхідно перевірити наявність документів про право власності на зруйноване або пошкоджене майно (квартиру, будинок, офіс, складські та виробничі приміщення). Не зайвими будуть також інші документи, в яких зазначені характеристики майна, наприклад, технічний паспорт, описи, креслення тощо.

Найпростіший шлях отримання коштів — виграти суд і отримати кошти за рахунок заарештованого майна Російської федерації за кор-

доном. Проте варто сказати, що Російська федерація майже ніколи в добровільному порядку не виконувала рішення міжнародних судів, а відтак треба запастися часом та витримкою, так як арешт та реалізація майна закордоном — це досить тривалий процес.

Щоб підготуватись до судового процесу про стягнення суми збитків, рекомендуємо вчинити наступні дії:

Розбираємось, що вкладено законодавством у визначення поняття збитків та як визначається їх розмір.

Так, згідно з положеннями ч.6 ст. 20 Господарського кодексу України (далі — ГК України) встановлено, що кожен суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав і законних інтересів, в тому числі шляхом відшкодування збитків.

В ч. 2. ст. 224 ГК України під збитками розуміються: витрати, здійснені стороною; втрата чи пошкодження її майна; неотримані нею доходи, які уповноважена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або дотримання правил провадження господарської діяльності другою стороною.

Згідно ж із Цивільним кодексом України (далі — ЦК України) поняття збитків визначено як реальний збиток та упущена вигода.

Крім того, окрім зазначених вище збитків, ст. 225 ГК України до складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила господарське правопорушення, зараховуються: вартість втраченого, пошкодженого чи знищеного майна; додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково виплачених матеріалів), здійснені стороною, що зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною; неодержаний прибуток і матеріальна компенсація моральної шкоди.

Аналіз положення ст. 19 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» дає підстави для припущення, що відшкодування державою шкоди, завданої терористичним актом, має здійснюватися із Державного бюджету України незалежно від наявності вини, тобто незалежно від факту встановлення особи, якою було вчинено такий злочин. Однак слід зазначити, що у правозастосовній практиці суди по-різному підходять до вирішення цього питання.

Визначення розміру відшкодування збитків здійснюється на підставі тимчасової методики визначення розміру збитків, затвердженої ще Державною комісією Ради Міністрів СРСР з економічної реформи, яка і зараз слугує інформаційним джерелом для визначення розміру реальних збитків та упущеної вигоди.

Тож, які документи підтверджують наявність збитків та/чи неможливість провадити господарську діяльність із причин, у т. ч., військових дій:

– оригінали документів державних органів, що підтверджують факт обставин, на які посилається заявник із зазначенням дня їх настання;

– документи, що підтверджують настання форс-мажорних обставин, видані Торгово-промисловою палатою України;

– протоколи/рішення комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій при обласній (районній) державній адміністрації, що визнають події та їхні наслідки надзвичайною ситуацією;

– акти про пожежі;

– підтвердження Міністерства охорони здоров'я про настання епідемій; підтвердження МО, РНБО, Інформаційного центру АТО про військові дії, проведення антитерористичних операцій на певних територіях; постанови уряду про заборону експорту та імпорту товарів; підтвердження органів місцевої влади про оголошений страйк тощо.

Україна вже постраждала від російської агресії в Донецькій та Луганській областях. Однак на законодавчому рівні так і не було впроваджено ефективного механізму відшкодування збитків, завданих громадянам та бізнесу на цих територіях. Так, у 2014 році було оголошено про проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях. Тому питання компенсації завданих збитків регулювалося, зокрема, Законом України «Про боротьбу із тероризмом». Вказаним Законом передбачено, що відшкодування шкоди здійснюється за рахунок коштів державного бюджету України.

Далі, у 2018 році був прийнятий Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», яким передбачена можливість залучення країни-агресора рф в якості відповідача у справах про відшкодування збитків. Однак на практиці такий засіб захисту виявився неефективним з огляду на імунітет рф від рішень національних українських судів.

Тобто можливість компенсації матеріальних збитків була передбачена лише декларативно. У свою чергу, дієвий механізм реалізації цих положень та реальної компенсації понесених збитків виявився відсутнім. Тому більшість громадян та бізнесу, майно яких було знищено внаслідок агресії рф на сході України, так і не домоглися реального захисту своїх прав. Натомість тепер, коли війна з росією має повномасштабний характер, вже приймаються дії, які допоможуть постраждалим громадянам отримати компенсацію.

Використані джерела

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18–22. Ст. 144.

Скрипка Т. А.

*студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КІБЕРСПОРТУ

Систему функціонування електронного спорту можна розглядати як позитивну економічну складову організаційно-правової структури держави. Кіберспорт — це не тільки новий вид спорту, популярний серед сучасної молоді, але й великий медійний ринок. Його обсяг, за різними оцінками, становить 1–1,5 млрд. дол. При цьому експерти відзначають, що ринок кіберспорту зростає на 20–30 % щорічно, а повністю проявить себе через 5–10 років.

Реклама і маркетинг в галузі мають величезні перспективи, адже кіберспорт — це відмінна сфера для просування різних продуктів.

Сьогодні експерти виокремлюють низку країн, що займають передові позиції у світі щодо поширення та сприяння розвитку електронного спорту. До лідерів галузі слід віднести Південну Корею, Китай, США та країни Західної Європи. Відповідні рейтинги також складаються за обсягами фінансових надходжень до цієї індустрії в кожній державі окремо.

Згідно зі статистикою зростання прибутків, що отримують держави та всі сторони, залучені до проведення змагань, включаючи гравців, дохід ігрової індустрії нині складає 180,1 млрд. дол. Водночас основним наслідком розвитку кіберспорту як джерела прибутку до бюджету держави є рівень комерціалізації цієї індустрії [3].

Ринок комп'ютерних ігор є одним з найбільш динамічно зростаючих ІТ-ринків у світі, оскільки прогнози на майбутнє показують стійке збільшення показників. Хоча не в усіх регіонах світу розвиток цієї індустрії проходить рівномірно, заперечувати лідерство ігрової індустрії в економіці високорозвинених країн неможливо. Це шлях у майбутнє, куди прямують розвинуті цивілізації.

Формування команди в кіберспорті, як і в інших видах спорту має свої нюанси та проблеми. Розглянемо певні аспекти даної сфери.

Для формування команди необхідно мати певне фінансування.

Спонсорство в кіберспорті існує двох видів: турнірного організатора (продукт-плейсмент напоїв, використання певної техніки, використання інформації конкретної букмекерської контори); кіберспортивної команди (логотипи спонсорів на формі, використання гравцями гарнітур, промо компанії та інші активності в соціальних мережах) [1].

У зв'язку з різним рівнем електронної грамотності та рівнем доходів населення світовий ринок кіберспорту має нерівний розподіл.

Ще одною важливою складовою формування команди є психологічний стан кіберспортсмена [2]. Для організації тренувального процесу необхідно звертати увагу на організованість гравців та взаємодію між собою, щоб уникнути конфліктів у команді. Для перевірки психологічного стану спортсменів проводять різні види тестувань, по результатам яких і групують команду.

Не потрібно забувати і про досвід гравців у тій чи іншій грі. Тренер майбутньої команди може проводити тестування нового гравця, так само як це відбувається і в інших видах спорту.

Таким чином, формування команди у кіберспорті ґрунтується на своїх правилах та нюансах, при цьому слід враховувати широкий ряд параметрів. Ці параметри стосуються як людей-гравців, так і їхніх персонажів у кіберспорті, причому множина цих параметрів у різних випадках може дуже відрізнятися.

Використані джерела

1. Ткалич М. О. Спортивні клуби як учасники спортивних правовідносин: автореф. дис. канд. юрид. наук. Одеса: ОНЮА, 2010.
2. Харитонов Є. О. Кіберспорт як сфера цивільно-правового регулювання // Часопис цивілістики. 2019. Вип. 32. С. 72–75.
3. Цибульов П. М. Комерціалізація інтелектуальної власності наукових організацій шляхом створення spin-off компаній. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2011.

Тимова А. О.
студентка 3 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

ФОРС-МАЖОР В ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасне цивільне законодавство повинне передбачати якомога більше соціальних, економічних, політичних тощо змін у суспільстві для того, аби громадяни мали змогу завжди, за будь-яких обставин, захищати та відстоювати свої права та інтереси. З цією метою існує такий механізм регулювання договірних правовідносин, як форс-мажор. В умовах воєнного стану, який був введений на території України з 24 лютого 2022 року, застосування зазначеного механізму набуло актуальності, адже внаслідок збройної агресії росії проти України виконання більшості договірних зобов'язань стало складним або взагалі неможливим.

Форс-мажор або форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) — це надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами [3]. Серед іншого, законодавець відносить до переліку таких обставин і війну, а отже бізнес і громадяни повинні враховувати це у своїй діяльності.

Форс-мажор має підтверджуватись сертифікатом Торгово-промислової палати України (далі — ТППУ), який видають окремо під кожний договір протягом семи днів з дня звернення суб'єкта господарської діяльності. Однак, в реаліях сьогодення, коли процедура звернення суб'єктів господарювання та видача їм сертифікатів може бути ускладнена з відомих причин, ТППУ оприлюднила так званий загальний сертифікат, адресований усім, кого це стосується, а саме Лист № 2024/02.0—7.1, яким підтвердила, що військова агресія російської федерації проти України, що стала підставою введення воєнного стану, з 24 лютого 2022 року до її офіційного закінчення, є надзвичайною, невідвратною та об'єктивною обставиною для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб по договору, окремим податковим та/чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких/-го настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких/-го стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) [2].

Перше, на що в даний момент юристи радять звернути увагу, — це аналіз укладених договорів. Агентам слід з'ясувати, до якої групи віднести вже існуюче зобов'язання, а саме чи можливе або неможливе (тимчасово/взагалі) його виконання у подальшому. До критеріїв розмежування відносять об'єктивні фактори: знищення предмету договору; окупація ворогом міст, підприємці яких уклали договори з постачання тих чи інших товарів; подорожчання сировини, пального тощо. Це розмежування при використанні правового «виправдання» у вигляді форс-мажору відбувається, щоб зобов'язана сторона негайно повідомила управлену сторону про існуючі обставини з метою запобігання невігідним для обох сторін майновим та іншим наслідкам, і вони разом правильно вирішили подальшу долю укладеного договору [1]. Більше того, вказане повідомлення має бути зроблене якомога скоріше, зокрема за допомогою месенджерів, як-от Viber, Telegram тощо.

Наступним кроком є розгляд нормативної бази. Так, Цивільний кодекс передбачає, що особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за його порушення, якщо вона доведе, що воно сталося внаслідок випадку або непереборної сили [5]. Мова йде про скасування нарахування штрафу або пені. Однак це не значить, що одна зі сторін звільняється від необхідності виконання відповідного договірного зобов'язання. До прикладу: відсутність можливості поставки товару у строк, визначений договором, може бути обґрунтована форс-мажором, як підставою для звільнення від нарахування штрафу за прострочення строків виконання такого зобов'язання. Проте, форс-мажор не звільняє сторону від обов'язку все-таки здійснити таку поставку [4]. Крім того, слушно додати, що професійний зберігач не відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження речі, якщо доведе, що це сталося внаслідок непереборної сили (форс-мажору) [5].

По-третє, форс-мажор дозволяє відтермінувати зокрема фінансові зобов'язання. Це актуально для договорів оренди. Законодавець прямо вказує, що наймач має право вимагати зменшення плати або взагалі звільняється від неї за весь час, протягом якого майно не могло бути використане ним через обставини, за які він не відповідає [5]. Такими обставинами, як ми вже з'ясували, є форс-мажор. Він також дозволяє відкласти виконання договору дарування нерухомої речі, що укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню. Так, якщо умовами договору передбачено особисте виконання, а дарувальник на сьогоднішній день проходить службу у Збройних Силах України і, відповідно, не може передати подарунок, то виконання переноситься до настання сприятливих обставин.

Слід також зауважити, що з перших днів війни українські банки пішли назустріч позичальникам і запровадили кредитні канікули, що передбачають можливість не внесення обов'язкових мінімальних платежів за іпотекою; відсутність нарахування відсотків за користування кредитом тощо. Однак кредитні канікули, на даний момент, в багатьох банках мають строк. Наприклад, щодо ПриватБанку, то вони діють до 1 червня 2022 року.

Крім того, форс-мажор може бути застосований навіть у випадку виконання зовнішньо-економічних договорів, адже іноземним контрагентам цілком зрозуміло, які існують ризики при імпорті та експорті товарів і послуг. Більше того, зобов'язання може не тільки призупинитися, а й взагалі бути скасованим через повну неможливість його виконання у зв'язку з обставиною, за яку жодна із сторін не відповідає [5].

Таким чином, військова агресія російської федерації проти України — це офіційно підтверджений форс-мажор. Громадяни мають вжити усіх заходів для застосування зазначеного інструменту. Серед них: повідомити контрагента про настання обставин, що вплинули на належне виконання зобов'язання, провести аналіз укладеного договору, використати загальний сертифікат ТППУ та, що є найголовнішим, — довести причинний зв'язок між форс-мажором та неможливістю виконання тих чи інших зобов'язань.

Використані джерела

1. Господарський Кодекс України: Кодекс України від 12.01.2022 року № 18, № 19–20, № 21–22 / 2003 — ВР // (Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2003. — ст. 144.
2. Лист Торгово-Промислової Палати України про форс-мажорні обставини № 2024/02.0–7.1 від 28.02.2022 року. URL: <https://radnuk.com.ua/pravovabaza/lyst-torhovo-promyslovoi-palaty-ukrainy-pro-fors-mazhorni-obstavyny/>
3. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 17.03.2020 року № 13 / 1998 — ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1998. — ст. 52.
4. Форс-мажор як підстава звільнення від відповідальності за порушення зобов'язань. golaw.ua. 2022. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/fors-mazhor-yak-pidstava-zvylnennya-vid-vidpovidalnosti-za-porushennya-zobovyzan/>
5. Цивільний Кодекс України: Кодекс України від 17.03.2022 року № № 40–44 / 2003 — ВР // (Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2003. — ст. 356.

Ткаченко Н. Ю.

студентка 4 курсу Миколаївського інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник — к. ю. н., доцент Фасій Б. В.

НАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ КІБЕРСПОРТУ

XXI століття є ерою технологічного розвитку, в яку досить великої популярності набула індустрія кіберспорту. На мою думку, актуальність дослідження даної теми полягає у тому, що в цій сфері є чимало прогалин, які потребують юридичного втручання та врегулювання. Ніша кіберспорту потребує практики та професійних кадрів в юридичній сфері.

Мета дослідження полягає у аналізі можливості надання юридичних послуг в кіберспорті.

Кіберспорт, або eSports — це загальна назва для змагань з відеоігор. На відміну від інших видів спорту, в кожній кіберспортивній дисципліні, є свій розробник та правовласник. Правовласник контролює процес використання його гри, також або дозволяє всім охочим безоплатно проводити чемпіонати з дотриманням мінімальних формальностей, або контролює проведення ігор і дохід від змагань. Контроль полягає в тому, що видавець самостійно влаштовує турніри або продає ліцензію на їх проведення за винагороду.

Водночас проблемою є те, що наразі немає якоїсь єдиної міжнародної організації/асоціації, авторитет якої дозволив би встановлювати (єдині) правила проведення турнірів та контролювати цей ринок. Наприклад, як футбол на міжнародному рівні регулюється FIFA.

Кіберспорт — це сфера, де заробляють реальні гроші. На кожному етапі необхідною є юридична допомога, а саме в укладанні контракту з кіберспортсменом, отримання ліцензії на проведення турніру, врегулювання спорів. Все це є елементами, де необхідна юридична допомога.

Аналізуючи юридичну літературу, можна дійти висновку, що у кіберспорті майже відсутнє регулювання, як на міжнародному, так і на локальному рівнях з боку спортивних федерацій. Коли виникають питання у юридичній сфері, то вони регулюються національним законодавством, залежно від того яке право обрали сторони в контракті.

Експерти у сфері кіберспорту відзначають, що законодавство України потребує змін, для того щоб зайняти свою нішу у кіберспільноті. Я притримуюся їх думки, адже застосування Кодексу законів про працю до спору між гравцем та клубом з приводу якогось порушення є недоцільним.

Застаріле законодавство у цьому виді спорту спонукає українських геніїв кіберспорту обирати іноземні юрисдикції для вирішення юридичних питань [1]. Це змінить уявлення не лише законодавця про цю сферу діяльності, а й усього суспільства держави України.

Міжнародний олімпійський комітет допускає визнання олімпійськими видами спорту ті дисципліни, які є іграми ненасильницького характеру, розповсюдження яких є широкомасштабним та мають правовласників. Сьогодні під цю характеристику підпадають FIFA та NBA К.

Визнання кіберспортивних дисциплін на рівні держави має переваги, які полягають у проведенні турнірів на державному рівні, додаткове фінансування, отримання спортсменами таких звань як «майстер спорту України» тощо.

Наявність збалансованого та деталізованого законодавства про спорт в Україні, могло б регулювати юридичні питання. Врегулювання базових проблемних моментів спортивного права, які існують так само і в кіберспорті.

Так як видавець комп'ютерної гри або дозволяє всім проводити чемпіонати з незначними формальностями та без отримання доходу, або може контролювати проведення ігор і бажає отримати дохід від змагань, тобто проводить їх на платній основі. Контроль полягає в тому, що видавець самостійно влаштовує турніри або продає право (ліцензію) на їх проведення за винагороду. Видавець може контролювати проведення змагань завдяки тому, що зареєстрував назву гри як торговельну марку, тому може заборонити будь-кому комерційне використання назви гри [2].

Право інтелектуальної власності нерозривно пов'язане з авторськими правами на комп'ютерну гру. Річ у тім, що поки в турнірі беруть участь, кілька сотень учасників, трансляцію змагання у прямому ефірі дивляться десятки мільйонів глядачів. Формально трансляція гри потребує згоди власника авторських прав (Online Streaming Rights), адже виходить за межі ліцензії кінцевого споживача, який придбав копію гри. Організатор турніру, який проводить його без отримання ліцензії, може стати порушником авторських прав на гру, прав на торговельні марки з назвою гри, а також, потенційно, на зображення персонажів, які правовласник зареєстрував для продажу символіки й товарів.

Одним з важливих чинників діяльності кіберспорту є важливість його ліцензування. Отже, варто трохи детальніше дізнатися про такі питання : «Що таке ліцензія на проведення турніру? Чим регулюється таке «ліцензування»?»

Продаж ліцензій на проведення турніру охоплює не просто назву гри, а й продаж прав на трансляцію чемпіонату, право укласти ре-

кламні контракти, спонсорські контракти, виготовлення і розповсюдження мерчандайзинг. Як правило це укладання ліцензійних договорів, що пов'язані з правом використання авторських прав на показ кіберспортивного контенту.

Наприклад, Blizzard розмежує аматорські турніри (якщо призовий фонд менше ніж 10 тис. доларів) та професійні. На сайті компанії пропонує подати заявку на отримання ліцензії залежно від виду турніру. Однак «непрофесійна» ліцензія не дозволяє брати плату за можливість відвідати турнір, але команди можуть заплатити внесок за участь.

Компанія Valve також розмістив умови отримання безкоштовної ліцензії на проведення турнірів з DOTA 2 та CSGO. Там деталізовані способи використання, наприклад, право на показ гри в популярному сервісі Twitch та інші істотні умови.

Сьогодні ніша кіберспорту є бізнесом. Його переважна складова складається з контрактів, наприклад, між власником команди та гравцями, між власником команди та спонсорами, між власником команди та організаторами турніру. Для власника утримання команди — це не лише необхідні витрати, а й чистий дохід від перемог у турнірах та від рекламних договорів.

Вирішення спорів з кіберспортивних дисциплін також є прерогативою юридичної сфери. Частіше за все спори вирішуються шляхом переговорів між клубами та гравцями [3]. У виняткових випадках, коли спір не можливо вирішити за допомогою переговорів, то сторони звертаються до арбітражу або суду. Сьогодні, Спортивний арбітражний суд має необхідні умови та достатній перелік фахових арбітрів, які розуміють специфіку відносин у спорті.

Отже, кіберспорт є однією із успішних сфер діяльності, яке потребує законодавчих змін в Україні. Врегулювання такого питання як визнання спортом кіберспортивних дисциплін є досить важливим для заохочення спортсменів користуватися законодавством нашої держави. Також законодавчі зміни є важливими і для захисту права інтелектуальної власності у сфері кіберспорту, видачі ліцензій та захисту прав та інтересів у вирішенні спорів у сфері кіберспорту.

Використані джерела

1. Кіберспорт: правові аспекти. URL: <https://loyer.com.ua/uk/kibersport-pravovi-aspekty/>.
2. Кіберспорт і право інтелектуальної власності. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/3/part_1/18.pdf
3. Вирішення спорів у сфері кіберспорту. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/kibersport-yak-vid-sportu-i-nova-industriya-problemi-rostu.html>

ЗМІСТ

Вступне слово	3
Фасій Б. В. Розсуд при укладенні договору оренди житла під час воєнного стану	4
Мазіна О. О. Порушення Російською Федерацією міжнародних стандартів прав дітей	6
Кизмін Е. Е. Of 'Compliance with International Agreements': it is High Time to Renew the Amendment Mechanisms of the Criminal Code of Ukraine	9
Мусиченко О. М. Особливості кримінального провадження в умовах воєнного стану	11
Лазарєва Н. М. Юрисдикція господарських судів: історія та сучасність	14
Блакитна Д. І. Сучасні проблеми прав біженців	16
Буравцова Є. Д. Трансфери у кіберспорті	18
Височин Д. О. Правове регулювання допорогової процедури закупівлі	20
Кубрак Г. О. Фермерські господарства за часів незалежності України	23
Вірченко Є. С. Правове регулювання відео-, аудіо та інтернет-трансляції спортивних заходів	26
Вовчок Р. В. Відшкодування шкоди завданої автотранспортним засобом в режимі автопілотування: вступ до проблематики	28
Гваргізова К. К. Правове регулювання спортивного контракту	30
Григорян С. А. Правове регулювання контрактів у кіберспорті	32

Давидян В. В. Кіберспорт: правові аспекти	34
Демянчик Ю. Ю. Охорона прав інтелектуальної власності у сфері спорту	37
Дмитрієнко Д. С. Зміст права власності у воєнний час	39
Коршун А. В. Особливості немайнових прав дітей	43
Коршун З. В. Перевезення домашніх тварин під час воєнного стану	46
Крошніна А. М. Вирішення кіберспортивних спорів	48
Мунтян В. О. Кіберспорт та його вплив на зміну структури світового ринку комп'ютерних ігор	50
Неживова Т. Ю. Особливості авіаційних перевезень за договором чартеру (фрахтування)	53
Осадчий Д. В. Становлення та регулювання кіберспорту на теренах України	57
Павлишко Д. О. Використання інтелектуальної власності в кіберспорті	59
Патока В. В. Поняття самопредставництва в цивільному праві	61
Попсуйко Д. К. Захист прав інтелектуальної власності в кіберспорті	64
Рижа А. В. Медіація як спосіб вирішення спортивних спорів	66
Савка К. Д. Кіберспорт як сфера цивільно-правового регулювання	68
Семенова В. О. Відшкодування шкоди завданої воєнними діями	71
Скрипка Т. А. Проблеми розвитку кіберспорту	74

Тітова А. О.
 Форс-мажор в договірних правовідносинах в умовах воєнного стану 76

Ткаченко Н. Ю.
 Надання юридичних послуг у сфері кіберспорту 79

А **Актуальні** проблеми сучасного права :матер. круглого столу, 21 березня 2022 р., м. Миколаїв / відп. за вип. Б. В. Фасій. — Одеса : Юридична література, 2022. — ___ с.
 ISBN 978—966—419—
 #stopwarinukraine
 Збірник містить матеріали наукових доповідей, присвячених загальнотеоретичним, методологічним та практичним питанням кримінального та цивільного права, цивільного та кримінального процесу, спортивного права в умовах воєнного стану.
 Збірник адресовано юридичній громадськості для ознайомлення з дослідженнями фахівців у сфері права та молодих науковців. Він може бути корисним як для навчального процесу, так і для практичної діяльності.

УДК

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
 СУЧАСНОГО ПРАВА**

**Матеріали
 круглого столу**

**21 березня 2022 року
 м. Миколаїв**

#stopwarinukraine

Українською мовою

Відповідальний за випуск
Б. В. Фасій

Збірник видано в авторській редакції

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. ____.
 Тираж __ прим. Зам. № __ (____).

Видавництво і друкарня «Юридична література»
 65009, м. Одеса, вул. Академічна, 7
 Тел.: (048) 777-48-79

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4284 від 23.03.2012 р.